

Nový Ruskov

1217-2008

kolektív autorov

zostavil: Jaroslav Štefanko

www.novypruskov.sk

*Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky*

Venované všetkým,
ktorí sa zaslúžili o rozvoj obce.

Predslov

Milí rodáci!

V tejto publikácii by sme Vám chceli priblížiť históriu vývoja našej obce, ktorej 790. výročie prvej písomnej zmienky sme si prednedávnom pripomenuli. Naša obec má za sebou bohatú históriu. Jej poznanie nech v nás pestuje lásku k tomuto kúsku zeme, snahu po jej zveľad'ovaní pre šťastný život jej obyvateľov a hrdosť na rodnú hrudu.

Ing. Ján Borovský
starosta obce

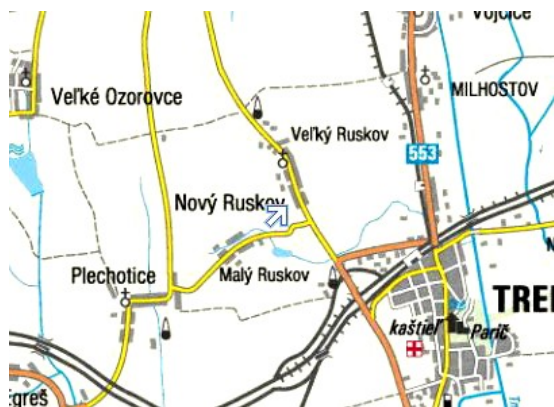
O obci Nový Ruskov

Obec Nový Ruskov vznikla spojením obcí Veľký a Malý Ruskov v roku 1964 na základe uznesenia ONV č. 9/64 zo dňa 14. júna 1964. V tej dobe mala obec Veľký Ruskov 584 obyvateľov a Malý Ruskov 217 obyvateľov.

Prírodné pomery

Poloha obce a chotára

Obec Nový Ruskov sa nachádza v Košickom samosprávnom kraji, v západnej časti

Východoslovenskej nížiny na súradniciach $48^{\circ}37'$ severnej zemepisnej šírky a $21^{\circ}40'$ východnej zemepisnej dĺžky.

Chotár obce susedí s mestom Trebišov, Sečovce a obcami Hriadky, Vojčice, Milhostov, Plechotice, Veľké Ozorovce a Malé Ozorovce.

V súčasnej dobe už odlesnený chotár oboch obcí tvorí rovina a mierna pahorkatina. Z hľadiska geomorfologického členenia Malý Ruskov patrí do oblasti Východoslovenská

nížina, do celku Východoslovenská rovina, do podcelku Trebišovská tabuľa.

Katastrálne územie obce Veľký Ruskov sa nachádza v dvoch orografických celkoch: Východná a južná časť územia leží v západnej časti orografického celku Východoslovenská rovina a severozápadná časť katastra obce patrí do orografického celku Východoslovenská pahorkatina. Severozápadná časť územia má charakter mierne členitej pahorkatiny.

Nadmorská výška najnižšieho miesta v obci je 109,8 m.n.m. a nachádza sa na východe veľkoruskovského chotára. Najvyššie položené miesto je v nadmorskej výške 165,8 m.n.m. a je v lokalite „les“. Stred obce Veľký Ruskov sa nachádza vo výške 132 m.n.m.

Výmera oboch katastrálnych území je 1101 ha z toho výmera veľkoruskovského chotára je 705 ha, maloruskovského predstavuje 395 ha.

Názvy časti chotára vo Veľkom Ruskove sú tieto: „Dlhá, Puti, Kišdebra, Tarnoky, Vizmosaš, Sejky, Stavy,

Preložky, Žedľarske, Popovo, Les, Ždijova dolina, Štrefnica“
tzv. „Močidlá“ boli pod súčasným rybníkom.

V Malom Ruskove pomenovania časti chotára sú tieto:

„Fizeška, Gazdovské, Koušovo, Cerkovné, Hrun, Kradzinky,
Kerta, Kapuscanky, Faithovo, Pri židovským cinteru,
Pikarovské, Kutfej, Senciovo“ .

Na konci 19. a začiatkom 20. storočia veľkoruskovčania súvisle nadobúdali vlastnícke práva k poľnohospodárskym pozemkom aj mimo chotára obce Veľký Ruskov; najmä na „meglisovskom“- „kruhy“, sečovské(Baronovo, Profusovo, pri studni) parceláciou bývalých veľkostatkov v k.ú. Malé Ozorovce (Dehnešovo) a v 30. rokoch aj parcelizáciou Tahiových majerov vo Veľkých Ozorovciach („majir“). Kúpovali aj lúky v Trebišovskom chotári.

Územím Malého Ruskova preteká jeden malý vodný tok s upraveným korytom s názvom Drieňovec (Drahňovec), ktorý napája vodnú nádrž Malý Ruskov. Táto leží na juhovýchodnej hranici územia. Spomínaný vodný tok odvodňuje celé územie a preteká od západu na východ, pričom priberá jeden stály, jeden občasný a jeden kanálový prítok po ľavej strane toku a dva občasné pravostranné prítoky. Podľa typov režimu odtoku patrí územie do oblasti vrchovinnó-nízinnej s dažďovo-snehovým typom odtoku, pre ktorý je typická najvyššia vodnosť vodných tokov v jarných mesiacoch (február až apríl), najnižšia v septembri.

Koryto Drahňovca -Fížeška

Podzemné vody majú charakter kapilárno-pórovej až kapilárnej vody. Sú dopĺňané viacej ako 70% podzemnými vodami zo susedných pohorí a menej ako 30% zo zrážok.

**Aj stredom obce Veľký Ruskov tiahol hlboký jarok- výmoľ.
V súčasnosti po ňom niet takmer žiadnej stopy.
Snímok zobrazuje Lipovú(starú) ulicu. V týchto miestach sa nachádzal židovský cintorín.**

Z hľadiska výskytu horúcich vôd oblasť Nového Ruskova je málo perspektívna. Čo sa týka mineralizácie, sú to vody nemineralizované.

Podnebie

Obec a jej okolie majú znaky kontinentálneho podnebia. Teplota v januári sa pohybuje od $-1,5$ do -4°C a v júli od $18,5$ do $19,5^{\circ}\text{C}$. Ročné zrážky predstavujú $650 - 700$ mm. Trvanie slnečného svitu vo vegetačnom období je nad $1\ 500$ hod. Prevládajúcim smerom prúdenia vzdušných mäs je S prúdenie, toto prúdenie dosahuje aj najväčšie rýchlosti. Zimy sú čoraz častejšie bez súvislej snehovej pokrývky.

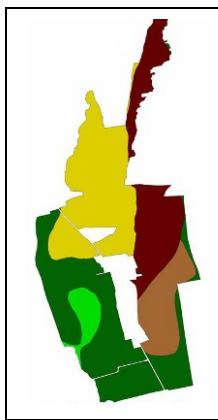
V priemere raz za desaťročie v spojitosti so snehom dokáže naklásať na odkrytej juhovýchodnej časti chotára aj trojmetrové záveje.

Geologické pomery

Geologický podklad tvoria neogénne usadeniny z obdobia panónu. Najvrchnejšia časť geologického podložia je takmer na celom území tvorená pôdotvornými veternými nánosmi pozostávajúcimi zo spraše a sprašových hĺn s hrúbkou $2-15$ m z obdobia štvrtohôr.

V nepatrnnej miere v juhozápadnej časti katastra sú zastúpené aj naplaveninové sedimenty tvorené prevažne hlinami.

Časť chotára obce spadá do dobývacieho banského priestoru prírodných uhľovodíkov -Trebíšov. Nad obcou - v lokalite „ždijová dolina“ sa tiež ťažili hliny alebo piesky (?).

Pôdne pomery

Obec je od svojho vzniku, aj podľa historických prameňov, zväčša poľnohospodárskou. Ešte začiatkom 20.storočia nad obcou sa rozprestieral cca 120 ha dubový les.

Prevládajúcim pôdnym typom v k.ú. Veľký Ruskov sú černozeme pseudoglejové, pseudogleje typické a hnedozeme luvizemné, všetko stredne ťažké až ťažké pôdy prevažne na sprašových a polygénnych hlinách. V malej miere sú zastúpené aj čiernice glejové. Spolu sa v obvode veľkoruskovského chotára vyskytuje 7 bonitných pôdno-ekologických jednotiek.

Pôdny fond v maloruskovskom chotári reprezentuje tieto pôdne typy: čiernica modálna karbonátová, čiernica černozemná, čiernica glejová, černozem čiernicová, černozem modálna karbonátová, černozem hnedozemná.

Čo sa týka hĺbky pôdy, pôdy hlboké (nad 61 cm), čiernice majú hĺbku vyše metra. Podľa chemizmu sú to pôdy vápenaté, sú produktom karbonatických substrátov.

Orná pôda sa momentálne nachádza cca na 95 % rozlohy chotára. Väčšina pôdy je obrábaná vo veľkých celkoch s veľkosťou až do 77 ha.

Štruktúra pôdneho fondu k 31.12.2002 predstavovala:

- Poľnohospodárska pôda predstavovala 1012 ha
  - z toho orná 964 ha
  - záhrady 35 ha
  - ovocné sady 1,2 ha
  - trvalé trávne porasty 12,5 (tento údaj je skreslený, väčšina ttp sa užíva ako orná pôda)

- Nepoľnohospodárska pôda predstavuje 88 ha
  - z toho vodné plochy 12 ha
  - zastavané plochy 58 ha
  - ostatné plochy 19 ha

Najčastejšie bývajú pestované hustosiate obilniny, z nich najmä repka olejná a ozimná pšenica takisto sa tu pestuje aj slnečnica a kukurica.

Rastlinstvo a živočíšstvo

V súčasnosti súvislé lesné porasty takmer neexistujú. Pozostatkom Andrassyho lesa je „papuča“ – „Feňarovo kraky“ s dubovým porastom. Relatívne mladým porastom je cca

1,5 ha lipový lesík hneď za obcou Veľký Ruskov.

Za zmienku stojí aj biokoridor okolo potoka Draňovec v Malom Ruskove ako aj záhrada zemianskej kúrie rod. Besseneyeových.

Za juhovýchodnou hranicou veľkoruskovského chotára sa nachádzajú súvislé porasty agáta bieleho, v chotári sa

Pohľad na ruskovský rybník

nachádzajú teraz už chátrajúce vetrolamy topoľa. Pozoruhodné sú samostatné staré stromy a to jaseň na cintoríne vo Veľkom Ruskove ako aj lipa v areáli gr. kat chrámu. Vek týchto stromov presahuje určite viac ako 100 rokov. V 60- tých a 70. rokoch boli vysadené aj lipové aleje v intraviláne obce Veľký Ruskov.

V obvode obce boli zaznamenané tieto druhy hniezdičov: bučiačik močiarny, trsteniarik vodný, kúdelnička lužná, potáпка chochlatá, sokol lastovičiar, myšiak hôrny, drozd čvíkotavý, škovránok poľný, pipíška chochlatá, kaňa močiarna, sliepočka vodná, svrčiak slávikovitý, strakoš červenochrbtý, penica čiernohlavá, stehlík obyčajný, stehlík zelenka, kanárik záhradný, sokol myšiar, straka čiernozobá, havran poľný, bažant obyčajný, jarabica poľná .Vyskytujú sa tu aj bocian biely čajka smejivá, čajka sivá, sokol kobec, orol kráľovský .

Z cicavcov žije zajac poľný, srnec lesný, liška hrdzavá, a z času na čas tu zamigruje diviak či jeleň.

Prevažná väčšina územia obce zatiaľ spadá do poľovného revíru „Čajka“, avšak v súčasnosti sa vytvára nový poľovný revír „Lipka“.

Vo vodnej nádrži s výmerou cca 5 ha Slovenský rybársky zväz- miestna organizácia Trebišov chová osádku týchto rýb: amur biely, sumec, belica, kapor, karas, ostriež, štika, plotica, sumček hnedý.

Pripravuje sa vyhlásenie
Chráneného vtáčieho
územia

Východoslovenská
rovina, ktoré zaberie celý
chotár obce.

Chránené vtáčie
územie

Východoslovenská

rovina sa vyhlasuje za účelom zachovania biotopov a zabezpečenia prežitia a rozmnožovania nasledujúcich druhov vtákov európskeho významu.

Realizácia pozemkových úprav zahrňuje v sebe aj ekologické opatrenia súčasťou ktorých je aj výsadba nových

vetrolamov a biokoridorov, ktoré budú priaznivejšie pôsobiť na rozvoj fauny a flóry v chotári obce.

Architektúra v obci

V obci Nový Ruskov sú tri chrámy:

V Malom Ruskove

gréckokatolícky
a rímskokatolícky.

Vo Veľkom Ruskove je gréckokatolícky chrám, postavený v roku 1909.

Kultúrny dom vo Veľkom Ruskove

Obec má v súčasnosti dva kultúrne domy, v Malom Ruskove postavený v roku 1936 ako škola, vo Veľkom Ruskove v 1968 po prestavbe z budovy obecného domu a sýpky.

Dom smútku bol postavený v roku 1996, obecný úrad postavený v šesťdesiatych rokoch.

Budova súčasnej Materskej školy tu stojí cca od

Veľkoruskovský dom smútku

roku 1904.

Štruktúra bytového fondu predstavujú rodinné domy a jeden rekonštruovaný bytový dom.

V obci môžeme nájsť rodinné domy

Bývala budova Jednoty v Malom Ruskove

postavené ešte v začiatkoch 20. - storočia z kameňa, v 30. - tých

rokoch sa stavali tehlové rovné domy, neskôr „vinkľové“. 60 roky sú prezentované tiež svojim štýlom a „štvorce“ sa stavali najmä na novej ulici v 70. a 80. - rokoch minulého storočia. V obci stojí už hádam iba jeden dom z nepálenej tehly.

Rekonštruovaná budova bytovky. Pôvodnú dvojposchodovú stavbu postavili ruskovskí družstevníci .

Cca 30 % rodinných domov bolo postavených v rokoch 1946 až 1970.

Starodávne gazdovské usadlosti boli postavené z nepálenej tehly, neskôr z kameňa, na suchom kamennom základe. Vstupovalo sa do „prikľeta“, okrem toho dom mal prednú a zadnú izbu. Vo vstupnej miestnosti bola aj murovaná pec a komín nad prikletom s veľkým otvoreným dymovodom, zausťovali tam dymovody z prednej a zadnej „chyži“. Podlahy boli z mazanej hlíny alebo drevené - „dile“, podhlády drevené s „hredami“, celá váhu držala „mešterna hreda“, izoláciu stromu z pôjda tvorila mazaná hlina a samozrejme seno. Súčasťou domu boli aj maštalne. Okrem toho gazdovský dvor mal aj „letnú kuchňu“, ako aj hospodársku časť a ku každému dvoru patrila aj „pleveň“ – stodola. V záhradách rástli ovocné a úžitkové stromy. Krytina zo začiatku bola slamená, pálená škridla, neskôr plech a eternit, Nosná konštrukcia strechy bola dubová, neskôr už smrek. Oplotenie na priedomí bolo z drevených dosák.

Obyvateľstvo

K 8.12.2008 k trvalému pobytu bolo prihlásených 605 obyvateľov z toho vo Veľkom Ruskove 458 a v Malom Ruskove 147 obyvateľov, teda hustota osídlenia predstavuje 55 obyvateľov na jeden km².

Podľa výsledkov sčítania obyvateľstva v roku 2001:

- z 213 všetkých domov trvale obývaných bolo 178
- k slovenskej národnosti sa hlásilo 98,91%, k rusínskej 0,31 % a k českej 0,62 % obyvateľov.
- náboženské vyznania boli zastúpené v takejto miere:
  - Rímskokatolícka. cirkev – 171
  - Evanjelická augsburského vyznania – 1
  - Gréckokatolícka. cirkev – 433
-
  - Reformovaná kresťanská – 5
  - Pravoslávna – 4
  - Náboženská spoločnosť Jehovových svedkov – 1
  - Evanjelická metodistická – 5
  - Iné nezistené – 12
  - Bez vyznania – 11
- štruktúra obyvateľstva podľa dosiahnutého vzdelania predstavovala:
  - základné vzdelanie malo 26,3 % obyvateľov

stredné vzdelanie 43%

- vysokoškolské vzdelanie 8,44 %
- ostatní bez vzdelania 0,62 %
- deti do 16 rokov 21,6 %

- ekonomicky aktívne obyvateľstvo pôsobilo najmä v týchto odvetviach:

- poľnohospodárstvo - 48
- lesníctvo – 1
- priemyselná výroba - 42

rozvod elektriny a plynu a vody – 42

- stavebníctvo 5
- veľkoobchod maloobchod, oprava – 8
- reštaurácie – 2
- doprava, skladovanie , spoje 22
- peňažníctvo a poisťovníctvo – 3
- obchodné služby – 14

verejná správa a obrana – 31

- školstvo - 32

- zdravotníctvo – 16

V rokoch 2000 až 2004 sa počet nezamestnaných pohyboval od 51 do 70 obyvateľov. V súčasnosti tento počet výrazne poklesol. V rámci aktivačnej činnosti v roku 2008 bolo zamestnaných na verejnoprospešných prácach 5 osôb.

Obecné zastupiteľstvo pozostáva zo 7 poslancov volených v dvoch volebných obvodoch. V Malom Ruskove sú

dvaja zástupcovia vo Veľkom Ruskove 5 poslanci. Pred zmenou zákona o obecnom zriadení obecné zastupiteľstvo tvorilo 12 poslancov. Úlohy obce zabezpečuje starosta

s dvomi pracovníčkami obecného úradu. Obec zamestnáva aj obecného kontrolóra ako aj obecného lesného hospodára. Obec spoločnú úradovňu v Trebišove pre Stavebný a Školský úrad.

Majetok obce tvorí vo vlastnom katastrálnom území aj cca 36 ha pôdy a mimo svojho katastra 3,7 poľnohospodárskej pôdy a 117 ha lesa .

Obec má dva cintoríny, veľkoruskovský leží na pozemku gr.kat cirkvi, maloruskovský je vo vlastníctve obce.

Vo Veľkom Ruskove hlavná ulica bola pomenovaná po Sv. Cyrilovi a Metodovi, vedľajšie sú ulica Lipová a Nová.

Maloruskovská zvonička

V Malom Ruskove hlavná ulica nosí meno M.R.Štefánika a vedľajšia je ulica Jarková.

Pohľad na veľkoruskovský cintorín. Pôvodný starý cintorín bol situovaný za terajším obecným úradom. Najstarší známy cintorín sa nachádza pod gr. kat. chrámom a farskou záhradou

Kronika

V obci je obecná kronika, ktorú v roku 1989 začal písať Miron Repka učiteľ z Trebišova. Späťne spracoval údaje od druhej svetovej vojny po rok 1980.

Ďalšie dochované dokumenty obce sú zápisnice zo zasadaní obecného zastupiteľstva vo Veľkom Ruskove z rokov 1938 až 1946.

Veľkoruskovská obecná kronika z prvej republiky sa nezachovala, nie je isté či vôbec existovala.

V roku 1933 za starostovania Jána Jurka bola zriadená „Pamätná kniha obce Malý Ruskov“. Obsahuje údaje o obci do roku 1938 ako aj cenné údaje o vtedajšom stave obce a udalostiach ním predchádzajúcich. Kronikárom bol notársky pomocník Jozef Hokút.

Zachovaná je kronika Materskej školy vo Veľkom Ruskove od roku 1948 po rok 1978.

Knihy zboru pre občianske záležitosti ako aj kronika ZO SZM sú pamiatkami predchádzajúcej už pomaly historickej doby.

Údajne vo Veľkom Ruskove existovala aj kronika, ktorú písal učiteľ Vasiľko avšak sa nezachovala. Údajne po vojne bola sústredená do Humenného, kde zhorela. Po vojne kroniku obce viedol aj Puffler avšak nič nie je známe o jej osude.

Prvá brožúrka o obci bola vydaná pri príležitosti 785.výročia prvej písomnej zmienky.

Obec vydávala aj obecný občasník „Ruskovský spravodaj“, v súčasnosti sa zachovala iba jeho internetová podoba.

Obec prevádzkuje webovú stránku www.novyrukov.sk, kde je možné dočítať sa o aktuálnych udalostiach v obci a aj reagovať na ne.

Malý a Veľký Ruskov v najstarších stredovekých listinách.

Dávne dejiny Malého a Veľkého Ruskova do 13. storočia odkrýva archeológia na základe získaných hmotných pamiatok. Napriek tomu, že v súčasnosti sa na území Nového Ruskova, ktorý vznikol zlúčením Malého a Veľkého Ruskova v r. 1964, archeologický výskum neuskutočnil, nachádzame informácie o tom, že v tejto lokalite bolo objavené sídlisko z doby rímskej a veľkomoravskej. V lokalite východne od Malého Ruskova bol pri archeologickom prieskume objavený keramický materiál z 10. – 12. storočia.¹ K stredovekým dejinám Malého a Veľkého Ruskova sa zachovalo pomerne málo prameňov. Najstaršie priame písomné správy o týchto lokalitách sú poznačené nejasnosťami a chronologickými komplikáciami. Východiskom pre nás sú stredoveké listiny, daňové súpisy, urbáre a iné písomnosti, ktoré pomáhajú poodhaliť historický vývoj a spoločenský život v týchto obciach.

Najstaršia písomná správa o Veľkom Ruskove sa nachádza v popise chotára obce Vojčice, s ktorým ruskovský chotár susedil. Listinu z roku 1217 uvádza Richard Marsina v *Codexe diplomaticus ... I.*, č. 224 s. 176 i Branislav Varsík ako najstarší písomný doklad o Villa RUZKA.² Ferdinand Uličný považuje túto listinu za falzifikát, ktorý bol vyhotovený okolo roku 1328. Dôvodom vyhotovenia falza bola podľa neho snaha o udržanie vymedzeného majetku vo Vojčiciach tým, že bolo jeho vlastníctvo posunuté do roku 1217. Napriek uvedenému, o existencii Veľkého Ruskova v 13. storočí nemožno pochybovať. Vo Vlastivednom slovníku obcí na Slov. II., ktorý pripravil Encyklopedický ústav SAV je uvedené, že obec je doložená v r. 1214.³ Nie je však bližšie určený písomný doklad, ktorý sa k tomuto letopočtu viaže.

Veľký Ruskov patril do okolia stredovekého Trebišova. Podľa F. Uličného bol jednou z dedín, ktoré patrili šľachticovi Andronikovi po roku 1254, ktorý sídlil na hrade Trebišov /Parič/.⁴

Z listiny napísanej v roku 1308 vyplýva, že na prelome 13. a 14. storočia patril Veľký Ruskov šľachticovi Dionýzovi, ktorý ho vymenil a odovzdal šľachticovi Petrovi, synovi Petuna. Ani ten si však obec dlhšie neponechal, pretože v roku 1308 už odovzdal Veľký i Malý Ruskov šľachticom Matúšovi, Tomášovi a Budovi, synom Korrada.⁵ Veľký Ruskov bol už v tomto čase rozvinutou dedinou, ktorej vznik treba hľadať v polovici 11. storočia.

Názov obce sa vyskytuje v stredovekých listinách až do

Osídlenie Veľkého Ruskova podľa Jozefa Porhinčáka

všetkého to bola obec ruských strážcov, ktorých tam umiestnili arpádovskí králi v 11. storočí, aby chránili v uhorskom pohraničí sa nachádzajúce krajinské cesty, smerujúce k Dargovskému priesmyku v Slanských vrchoch.⁶ Ruskí strážcovia hraníc boli pravdepodobne usadení v slovenskom okolí, ktorého obyvatelia pomenovali túto dedinu týmto adekvátnym názvom. Nezachovali sa však žiadne údaje o tom, dokedy vo Veľkom Ruskove ruskí strážcovia hraníc žili, prípadne kam odišli.

15. storočia v jednotnom tvare Ruzka. Od 15. storočia sa k nemu pripájajú maďarské ekvivalenty Nagy = Veľký, Kiss = Malý.

Podľa

Nemožno vylúčiť ani ďalšiu možnosť, že postupne splynuli s okolitým slovenským obyvateľstvom. Asimilácia tohoto obyvateľstva sa musela uskutočniť v priebehu 12. a 13. storočia, lebo v 14. storočí sa Ruskovčania výraznejšie jazykovo ani etnicky neodlišovali od dedín vo svojom okolí.

V písomnostiach o Malom Ruskove nachádzame po roku 1808 aj názov Malé Ruskowce. V tom istom čase sa popri maďarskom názve Nagy-Ruszka používal vo Veľkom Ruskove aj názov Welké Ruskowce. Po vzniku medzivojnovnej ČSR bol v roku 1920 uzákonený pre Malý Ruskov názov Ruskov a pre Veľký Ruskov – Ruskovce, ktorý platil až do roku 1927. V roku 1927 bolo uzákonené používanie dvoch názvov Veľký Ruskov a Velikij Ruskov.

Pravdepodobne koncom 13. alebo začiatkom 14. storočia nadobudli časť ruskovského majetku od uhorského kráľa zemanu z Veľkých Ozoroviec. F. Uličný uvádza, že okolo roku 1328 už im časť tohto majetku patrila. Malý Ruskov v tomto čase patril zemanovi Šimonovi, synovi Michala z Veľkých Ozoroviec a okolo roku 1342 zemanovi Mikulášovi, synovi Michala z Malých Ozoroviec.⁷

Z uvedeného vyplýva, že Malý Ruskov sa vyvinul v chotári obce Veľký Ruskov. Potvrďuje to aj ďalší písomný doklad z roku 1371 a 1414, keď Malý Ruskov/ Kissruzka/ patrila veľkoozorovským zemanom. V listine z roku 1371 je prvýkrát použitý názov Malý /Kiss/ pre rozdelený Ruskov. Dôvodom rozdelenia obce bolo majetkové vlastníctvo rozdielnych šľachtických rodov, ktoré si týmto spôsobom rozhrančili svoje chotáre a poddaných.

Listiny z roku 1308 a 1328 preukázateľne potvrdzujú príslušnosť dediny Veľký Ruskov k trebišovskému domíniu /panstvu/.⁸ K panstvu Trebišov podľa záznamov jágerskej kapituly v roku 1328 patrili okrem Trebišova aj dediny Veľký Ruskov, Zemplínske Hradište, Paričov, Vaľon a Dobrá.

Majetkovou súčasťou hradného panstva Trebišov bol Veľký Ruskov aj v donácii kráľa Žigmunda Luxemburského a následne vydanej listine kráľovnej Márie, ktorými bola v roku 1387 odovzdaná majetková držba Petrovi synovi Štefana z Perína za jeho vojenskú pomoc. Jasovský konvent uviedol šľachtica Petra a jeho synov aj do vlastníctva obce Veľký Ruskov. Medzi dedinami tohoto hradného panstva možno nájsť Veľký Ruskov aj v 15. a 16. storočí.⁹

Chýba doklad, ktorý by potvrdzoval existenciu veľkoruskovského kostola v stredoveku. V 17. storočí kostol vo Veľkom Ruskove preukázateľne existoval. Približne v polovici 17. storočia patril reformovaným kazateľom, ale po nástupe protireformácie okolo roku 1673 bol reformovaným odňatý. Na rozhraní 17. a 18. storočia ho pramene uvádzajú ako opustený /“Ruszka utraque templi desolata sunt „ - uvádza prameň z roku 1700/.¹⁰

Ani v Malom Ruskove neexistuje doklad o existencii kostola pred 17. storočím. V 17. storočí tam existoval murovaný kostol, ktorý ešte v roku 1700 patril reformovanej cirkvi.

Majetková držba rodov a sídliskový rozsah Veľkého a Malého Ruskova.

Doteraz najstarší daňový súpis z Veľkého Ruskova je z roku 1441. V uvedenom roku odvedli tamojšie sedliacke domácnosti okrem richtárovej daň kráľovi od 38 port /porta = brána = celá sedliacka usadlosť/.¹¹ Z toho vyplýva, že V. Ruskov mal už v tomto čase vyše 40 domácností, ktoré ho zaradovali medzi veľké dediny. Rovnaký daňový súpis z roku 1441 uvádza, že maloruskovské domácnosti okrem richtárovej odvedli dane kráľovi od 8 port.¹²

Sídliskový rozsah Malého a Veľkého Ruskova sa v 16. – 17. storočí znižoval. Po veľkom požiari, ktorý v roku 1567 postihol Veľký Ruskov sa jeho rozsah zmenšil. Zhoreli domy a

hospodárske staviská deviatim sedliackym rodinám. Zostávajúce sedliacke domácnosti boli zdanené iba od 6 port. V obci žili aj dve rodiny sluhov. Na znižovanie počtu veľkoruskovských sedliackych rodín upozornili aj daňové súpisy z roku 1580, keď dane platili tiež iba od 6 port, teda rovnako ako v roku 1567. V. Ruskov tvorilo v roku 1600 iba 9 sedliackych a želiarskych domov.¹³

Zemania z Ozoroviec ovládali Malý Ruskov v 14. – 16. storočí. Rozsahom menšia obec bola v roku 1567 zdanená iba od 2 port, v roku 1570 iba od 1/2 porty. Žili tam aj 4 rodiny želiarov. Sídliiskový rozsah obce sa nezväčšoval, pretože v roku 1582 bola zdanená iba od 2 port a v roku 1600 ju tvorilo len 9 domov sedliakov a želiarov. V Malom Rusku stála aj kúria tamojších zemanov.

Začiatkom 17. storočia /1601/ tvorilo Veľký Ruskov 11 polovičných sedliackych usadlostí, dve štvrtinové a štyri rodiny podželiarov. Osem domov bolo opustených. Koncom 16. a začiatkom 17. storočia patrilo V. Ruskov k malým zemplínskym obciam. Malý Ruskov mal menší počet poddaných ako Veľký Ruskov, ale sídliiskový rozsah obcí bol na konci 16. storočia približne rovnaký.

Koncom 16. storočia patrilo hradné panstvo Trebišov s obcou Veľký Ruskov, Vojčice, Zemplínske Hradište, Paričov, Stanča a časti Plechotíc a Milhostova šľachticovi Jurajovi Drugethovi, ktorý ho získal ženbou s Eufrozínou Dóciovou. Ich synovi tiež Jurajovi poručil jeho otec v testamente majetky celého panstva aj s obcou Veľký Ruskov v roku 1592.

Juraj Drugeth ml. žil veľmi dobrodružným životom, páchal výtržnosti a trestné činy v zemplínskej a iných župách, za ktoré bol v roku 1600 odsúdený na smrť a stratu majetku. Vďaka zmierneniu trestu cisárom Rudolfom II., odsúdenec Juraj Drugeth stratil iba panstvo Trebišov. V čase šírenia reformácie a počas povstania Štefana Bočkaja sa Juraj Drugeth pridal na stranu protestantov, neskôr prešiel ku katolíkom. Touto taktikou

dosiahol, že mu cisár Rudolf II. v roku 1613 všetko odpustil a napomohol jeho kariéru župana Zemplínskej župy a dvorného sudcu.

Sociálna skladba a poddanské povinnosti Ruskovčanov.

Prechodom panstva Trebišov do vlastníctva eráru bol zostavený v roku 1601 Urbár hradného panstva Trebišov, v ktorom boli určené aj povinnosti veľkoruskovských poddaných.

Veľký Ruskov bol vždy poľnohospodárskou obcou, v ktorej mali dominantné postavenie poddaní jednotlivých zemepánov. Boli povinní odovzdávať peňažné a naturálne dávky. Ich celková výška začiatkom 17. storočia za zemepána Juraja Drugetha závisela od toho, či išlo o polovičné, prípadne štvrtinové sedliacke usadlosti alebo želiarov. Polovičné sedliacke usadlosti platili zemepánovi ročne 125 denárov. Na Juraja 6 denárov, na Michala 1 zlatý a 6 denárov /106 denárov/ a na Kračun /Vianoce/ 13 denárov. Štvrtinové sedliacke usadlosti platili polovičné peňažné dávky. Každá želiarska domácnosť dávala zemepánovi na Juraja 3 denáre a na Michala 53 denárov.

14

Naturálne dávky veľkoruskovských poddaných boli tiež odstupňované podľa veľkosti poddanskej domácnosti. Polovičné sedliacke usadlosti dávali na Vianoce po štvrtine gbelu ovsu a chmeľu, dve domácnosti jednu sliepku a jeden koláč. Všetky sedliacke domácnosti odvádzali desiatok od ošípaných, ktoré pásli na zemepánskych lúkach a úhoroch. Ak nepásli, platili desiatok 2 denáre od ošípanej. Všetky sedliacke rodiny odovzdávali spoločne jeden gbel hrachu, rovnaké množstvo konopného semena a pol kyty česaných konopí.

Všetci poddaní museli ročne kupovať od zemepána sud vína a pivo, vyrobené v trebišovskom majerskom pivovare.

Celková výška ročného daňového zaťaženia veľkoruskovských želiarov závisela od výmery polí, ktoré užívali. V roku 1601 zaplatili poddanské domácnosti vo Veľkom Ruskove spolu 15 zlatých. Želiarske rodiny v obci platili peňažné dávky 53 denárov.

Okrem zemepánskej dane platili Veľkoruskovčania v druhej polovici 16. storočia aj daň kráľovi. Od celej sedliackej usadlosti to bol 1 zlatý, od polovičnej či štvrtinovej pomerná časť. Vojenská daň na obranu proti Turkom bola v roku 1593 tri zlaté.¹⁵

Tieto poddanské dávky /renta/ odovzdávali poddaní vo Veľkom Ruskove zemepánskemu rodu Drugethovcov. Vpády kurucov v 17. storočí ohrozovali nielen Trebišov, ale aj dediny jeho panstva. V roku 1674 kuruci dobyli hrad Trebišov a držali ho vo svojej moci takmer rok. Situácia sa zopakovala v roku 1684, keď Imrich Tököli opäť dobyl hrad Trebišov, zajal jeho majiteľa Žigmunda Drugetha, ktorý bol aj veľkoruskovským zemepánom a dal ho v Košiciach popraviť. Keďže Žigmund Drugeth nemal mužského potomka a jeho brat Valentín, ktorý zomrel v roku 1691, bol biskupom, vymrel rod Drugethovcov v mužskej vetve. Hradné panstvo Trebišov aj s dedinou Veľký Ruskov sa dostalo v ženskej línii Csákyovcom.¹⁶ (Čákiovcom).

V druhej polovici 17. storočia, keď sa udiali vyššie uvedené vpády kurucov, pribudla k peňažným a naturálnym dávkam aj robotná povinnosť. Štvrtinové sedliacke usadlosti robotovali tri dni týždenne so záprahom alebo bez záprahu. Želiari bez záprahu robotovali dva dni týždenne.

V rokoch 1601 – 1701 sa počet a polozenie roľníckych hospodárstiev vo Veľkom Ruskove podstatne zhoršilo. Napriek tomu bolo ešte v roku 1620 v dedine 13 dobre prosperujúcich sedliakov, ktorí hospodárili na polovičnej usadlosti. Jedenásti z nich vlastnili po 6 volov a dvaja 4 voly, čo bola dobrá ťažná sila. Určite využívali aj prácu členov rodiny, ale aj námedznú

prácu želiarov, ktorých bolo v tomto čase v dedine dvadsať. Dve hospodárstva v obci boli opustené.¹⁷

V porovnaní s týmto stavom bolo v roku 1701 vo Veľkom Ruskove 30 roľníckych hospodárstiev, z toho 14 na štvrtinovej usadlosti a 16 bolo opustených. Želiarov súpis vôbec neevidoval. Úbytok veľkoruskovských poddaných ukazoval, že protihabsburské stavovské povstania ruinovali poddanské vrstvy obyvateľstva, ktoré boli aj tak veľmi zraniteľné. Určité zlepšenie možno nájsť v súpise z roku 1654, v ktorom z desať štvrtinových sedliakov mali štyria po šesť volov a piati po štyri voly. Jeden želiar mal dokonca tri kone a ďalší jedného koňa. Štyria želiari nemali žiaden dobytok.¹⁸

Tragické udalosti a život poddaného Pudu v Malom a Veľkom Ruskove.

Obyvateľstvo často trpelo aj počas morových epidémií, ktoré decimovali aj hospodárske zvieratá. Takáto morová epidémia postihla obec v roku 1663. V dôsledku stavovských povstaní a morovej epidémie začalo vo Veľkom Ruskove v poslednej tretine 17. storočia obdobie dlhotrvajúceho úpadku sedliackych hospodárstiev a želiarov. Dedina sa vyľudňovala, znižovala sa hospodárska sila sedliackych hospodárstiev. Z 13 polovičných roľníckych hospodárstiev v roku 1682 bolo 5 schopných obrábať pôdu svojou ťažnou silou. Dve roľnícke hospodárstva mali po 4 kusy ťažného dobytká, 3 po jednom páre volov, šesť po jednej krave a dve boli bez dobytká.¹⁹

V roku 1701 bola ešte horšia situácia, pretože zo 14 štvrtinových sedliackych domácností bolo iba osem osídlených dávnejšie a šesť dostali novousadlíci, ktorých zemepán oslobodil od poddanských dávok. Ruskovský chotár v dôsledku nedostatku ťažnej sily dobytká spustol, časť zarástla trnami a kroviskami. Dokonca v dedinskej krčme sa niekoľko rokov nečapovalo. Sedliaci obrábali polia trojpoľným systémom

/oziminy, jariny, úhor/, niekedy aj dvojpoľným. Šestnásť hospodárstiev vo Veľkom Ruskove bolo od roku 1701 opustených.²⁰

Veľký Ruskov bol poľnohospodárskou obcou, v ktorej súpis poddanských povinností /urbár/ určoval, čo má každý poddaný odovzdať svojmu zemepánovi. V urbári napísanom pred rokom 1637 museli Ruskovčania vykonávať pre zemepána dlhšie cesty, na ktoré sedliaci spriahali voľy a vytvárali spoločný záprah. Urbár z roku 1601 stanovoval, že ruskovský sedliak dával zemepánovi okrem už uvedených dávok 6 sliepok, hus, pol holby masla, rovnaké množstvo medu, dva košické gbely šošovice a osem vajec. Želiari s pôdou dávali polovicu z poddanskej dávky sedliaka.²¹

Presne boli stanovené pravidlá predaja v hostincoch /krčmách/. Od Juraja do Michala mohli čapovať v ruskovskej krčme iba pivo, víno a alkoholické nápoje zemepána. V tomto čase bola krčma panská. Od Michala do Juraja patrila krčma obci a v tomto čase mohli čapovať svoje nápoje ostatní výrobcovia. Krčma vo Veľkom Ruskove však v 17. storočí prosperovala slabo a na konci storočia už bola roky opustená.

Nad Paričovom /časť Trebišova/ bol zemepánsky pivovar, v ktorom varili pivo a pod trebišovským hradom existoval majer. Majerské polia a lúky boli aj vo Veľkom Ruskove a v ďalších dedinách trebišovského panstva.

Veľký Ruskov bol po protihabsburských stavovských povstaniach na začiatku 18. storočia spustošený a vyľudnený. Súpis z roku 1715 uvádza v obci 7 obývaných sedliackych hospodárstiev a žiadne želiarske. Obyvatelia zutekali pred plienením kurucov či labancov, prípadne zomreli počas morovej epidémie koncom prvého desaťročia 18. storočia. Vo Veľkom Ruskove bolo 15 opustených roľníckych a želiarskych hospodárstiev, zostali len dva zachované domy na opustených poddanských hospodárstvach. Opustené hospodárstva zemepán osídľoval kolonistami, ktorí mali dostatok pôdy, a preto sa

stávali sedliakmi. Želiarov bol nedostatok, lebo niektorí sa tiež stali sedliakmi.²²

Maloruskovských sedliakov od prelomu 16. a 17. storočia ubúdalo a chudobneli. Podľa súpisu z roku 1610 zdanili sedliakov v Malom Ruskove od pol a osminy porty. Pravdepodobne vojnové udalosti počas protihabsburských povstaní spôsobili, že v roku 1635 zdanili maloruskovské sedliacke domácnosti už iba od osminy porty. Želiari už v tomto čase v Malom Ruskove neexistovali.

Po skončení povstania Františka II. Rákoczyho bol Zemplín vyrabovaný a vyľudnený. V Malom Ruskove bola obdobná situácia. Bližšie neurčené okolností spôsobili, že Maloruskovčania obec opustili, alebo vymreli. V rozmedzí rokov 1715 – 1720 dedina Malý Ruskov neexistovala

Na rozdiel od Malého Rusku bol Veľký Ruskov na prelome 16. a 17. storočia stredne veľkou dedinou, v ktorej žilo iba poddanské obyvateľstvo. Roľnícke domácnosti aj tam chudobneli a upadali.

Hospodársky život vo Veľkom Ruskove sa konsolidoval veľmi pomaly. V roku 1727 boli v obci iba 4 obývané polovičné sedliacke usadlosti. Sedliaci, ktorí tam žili, mali takéto hovädzí dobytok: jeden mal 4 kravy, dvaja po páre volov, dvaja po jednej krave. V roku 1734 bolo v obci obývaných 14 polovičných sedliackych hospodárstiev, jedno štvrtinové a žili tam štyria podželiari. Jedenásť polovičných roľníckych hospodárstiev bolo neosídlených. Väčšinu obce tvorili maloroľníci, ktorých pôda mohla len ťažko užiť, pretože desiati nemali žiaden ťažný dobytok a traja iba po jednom volovi. Väčšinou nemali z čoho odvádzať poddanské dávky zemepánovi.²³

Náboženská, etnická a národnostná príslušnosť Ruskovčanov.

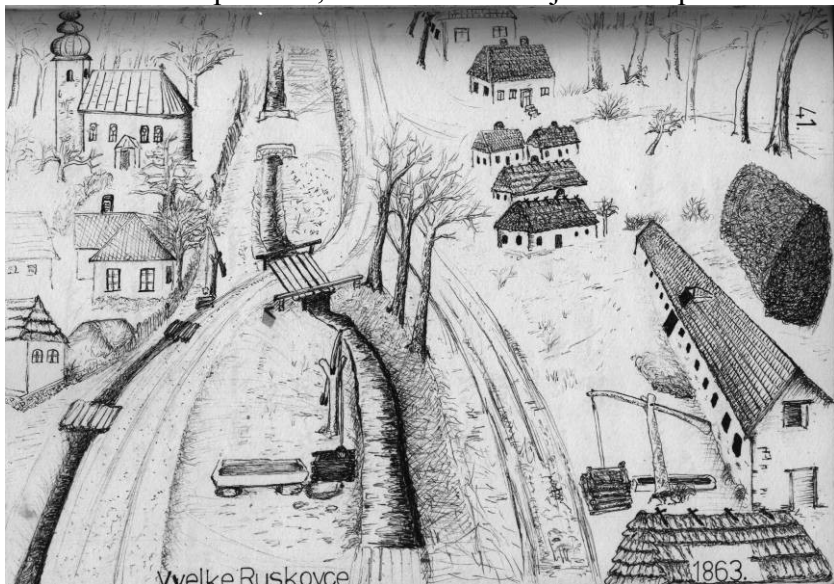
Ruthénska kolonizácia a mierový život priaznivo pôsobili na konsolidáciu života obce, ktorá patrila Csákyovcom /Čákiovcom/. V súpise z roku 1766 je evidentný vzrast prosperity poddanských hospodárstiev. Veľký Ruskov mal v uvedenom roku 29 polovičných sedliackych hospodárstiev, dvoch želiarov, devätnásť podželiarov a jednu opustenú usadlosť. Päť bohatších roľníkov vlastnilo po 6 kusov, jeden 5 kusov ťažného dobytku. Stredná sedliacka vrstva, ktorú tvorilo 14 sedliakov, mala po 4 kusy ťažného dobytku. Jednu kravu vlastnilo 19 roľníkov.²⁴

Vyludnený Veľký Ruskov osídľovali pristáhovalci zo severovýchodu horného Uhorska /Slovenska/. Nachádzali tu úrodnejšiu pôdu, ktorá im pri rovnakej práci dávala lepšiu úrodu. V čase migrácie obyvateľstva prišli v roku 1734 do Veľkého Ruskova Michal Serbin s bratom z Hostovic, Lukáš Borovský z Borova, Il'ko Boháč z Čertižného a ďalší. V prvej etape sa sťahovali do obce prevažne poddaní z humenského panstva. Časť pristáhovalcov bola aj z okolia Vranova a niektorí dokonca z Poľska.²⁵ Hospodárili trojpoľným systémom. Jeden rok siali oziminy, druhý jariny a tretí rok stálo pole úhorom. Na orbu potreboval sedliak 4 kusy ťažného dobytku, ak ich nemal, musel spriať s ďalším. Mašťaľného hnoja bolo málo, a preto sa polia hnojili zriedka. Krmovín bol nedostatok.

Prírastok obyvateľstva vo Veľkom Ruskove spôsobil zhoršenie životných podmienok v dôsledku preľudnenia. V druhej polovici 18. storočia dochádzalo k úteku zemplínskych poddaných do južného Uhorska. Tam bolo po vyhnaní Turkov veľa neobrábanej úrodnej pôdy, ktorú jej vlastníci osídľovali poddanými z iných oblastí Uhorska. Poddaní však nemali možnosť slobodne sa sťahovať. Takého právo mali len

slobodníci, ktorých však bolo veľmi málo. Preto dochádzalo k útekom poddaných. Ak ich zemepán chytil, hrozili im ťažké tresty.

Väčšia skupina prisťahovalcov, medzi ktorými boli aj Ruskovčania, sa v roku 1752 usadila na majetkoch patriacich Uhorskej kráľovskej komore na území terajšieho Ruského Krstúra /Kerestúra/.²⁶ Viacerí dostali v Ruskom Krstúre priezviská podľa toho, z ktorých dedín prišli. Preto tam existovalo napr. priezvisko Ruskovský, Žipovský a ďalší. Väčšinu tvorili poddaní, ktorí ušli od svojich zemepánov a tam

Centrum obce v roku 1863 podľa Jozefa Porhinčáka, naľavo starý chrám, obcou preteká jarok, les siaha až do dediny, v strede obce studne, napravo kúria alebo väčší statok.

uzavreli osadnícku zmluvu, ktorá im dávala možnosť slobodne sa usadiť a hospodáriť na majetkoch kráľovskej komory. Z Veľkého Ruskova ušli v rokoch 1764 – 1765 Michal Rusinko, Michal Čap, vdova Sepinská so štyrmi synmi, Ján Hajduk,

František Goga so synom Gregorom, Matej Romančo a Miľo Bíly.²⁷

Začiatkom 19. storočia začali brať do prenájmu majetky, hostince a krčmy Židia. V roku 1805 vzal do prenájmu hostinec vo Veľkom Ruskove spolu s deviatkom Jakub Schönwirth Pelejtner. Trebišovské panstvo s dedinami Veľký Ruskov, Milhostov a Dargov, ktoré patrilo Čákiovcom prevzali v roku 1812 do nájmu na tri roky ďalší nájomcovia za 164 tis. zlatých viedenskej meny. V roku 1814 prebrali do nájmu na 6 rokov za 153 tis. zlatých trebišovské panstvo s dedinou Veľký Ruskov a časťou dedín Dargov, Milhostov, Zemplínska Teplica, Viničky a Cejkov nájomcovia Lazar Zimmerman, Marko Moskovič a Izák Bermay.²⁸

Vo Veľkom Ruskove bolo v roku 1822 36 sedliakov a 24 želiarov, ktorých robotné povinnosti pripadli nájomcom tamajšieho hostinca.²⁹ Ruskovskí želiari robotovali po 60 dní ročne, čo bolo viac ako stanovoval Tereziánsky urbár. Želiar s domom mal podľa tohto urbára robotovať 18 dní bez záprahu, želiar bez domu 12 dní ročne.

Malý a Veľký Ruskov patrili v 19. storočí do farnosti Plechotice. Početný stav veriacich a náboženských spoločenstiev bol podľa Schematizmov Košického biskupstva nasledovný:

Veľký Ruskov:

Rok:	R.kat.	Gr.kat.	Ev.AV	Rkc./kalv./	Jud.
1836	26	nez.	-	6	10
1844	30	583	-	-	13
1851	52	589	-	2	13
1857	50	620	-	2	12
1877	40	565	-	-	11
1885	40	500	-	-	16
1900	33	603	-	3	16
1930	33	549	-	-	15
1991*	155	444	-	-	-

*Údaje za Malý a Veľký Ruskov spolu.

Malý Ruskov:

Rok:	R.kat.	Gr.kat.	Ev. AV	Rkc. /kalv./	Jud.
1836	22	nez.	-	60	35
1844	23	142	-	61	43
1851	42	142	1	46	16
1857	45	102	4	32	25
1877	58	59	-	30	15
1885	60	59	-	30	14
1930	77	121	-	11	2

Dominantné postavenie vo Veľkom Ruskove mala gréckokatolícka cirkev. V Malom Ruskove mala spočiatku prevahu, v závere 19. storočia rovnocenné postavenie s rímskokatolíckou cirkvou. Na rozdiel od Veľkého Ruskova mali v Malom Ruskove väčšie zastúpenie aj veriaci reformovanej kresťanskej cirkvi /kalvíni/.

Kultúrne a sociálne vzťahy v Malom a Veľkom Ruskove boli determinované etnickou a hlavne konfesijnou príslušnosťou. K pôvodne trojetnickej skladbe obyvateľstva /Slováci, Maďari, Rusíni/ pribudli od 13. storočia Nemci, od 14. storočia Rómovia /Cigáni/ a neskôr aj Židia.

Gréckokatolícka cirkev mala v obidvoch obciach v prvej polovici 19. storočia a vo Veľkom Ruskove aj v ďalšom období, dominantné postavenie.

V 18. storočí môžeme obce Malý a Veľký Ruskov z hľadiska etnického pokladat' za lokalitu osídlenú slovenským a rusínskym, minimálne maďarským etnikom. Malý a Veľký Ruskov zarad'ovali medzi „rusnacké“ obce, ktoré boli etnicky zmiešané.

Z náboženského hľadiska nemali 4 kresťanské cirkvi v Malom a Veľkom Ruskove rovnaké zastúpenie. Najpočetnejšia z hľadiska veriacich i významu v živote obce bola gréckokatolícka cirkev. Po nej to bola vo Veľkom Ruskove rímskokatolícka cirkev, latinského obradu. V Malom Ruskove však mala rovnocenné postavenie s rímskokatolíckou reformovaná kresťanská cirkev /kalvíni/. Izraeliti /Židia/ mali

v obidvoch obciach približne rovnaké zastúpenie. V pomere k počtu obyvateľstva týchto obcí bolo ich zastúpenie v Malom Ruskove vyššie.

Z hľadiska jazyka farnosti sa v Zemplínskom archidiakonáte rímskokatolíckej cirkvi v rokoch 1851 – 1877 používala vo farnosti Plechotice, do ktorej patrili aj Veľký a Malý Ruskov, slovenčina a maďarčina. Pri gréckokatolíckej liturgii bol bohoslužobným jazykom cirkevnoslovanský jazyk, niekedy nazývaný nesprávne staroslovienčina.

Maďarizačný nápor koncom 19. a začiatkom 20. storočia však zasiahol aj do vývoja týchto obcí. Svedčí o tom údaj, z roku 1900, podľa ktorého bolo vo veľkom Ruskove 335 obyvateľov slovenskej a 336 maďarskej národnosti, čo znamenalo, že z jazykového hľadiska išlo o rovnaké zastúpenie týchto etník.

Veľký Ruskov je však typickým príkladom štatistických zmien národnostnej štruktúry, ktoré nezodpovedali jazykovému a etnickému charakteru tejto obce. Dôkazom toho sú štatistické údaje o etnickej príslušnosti obyvateľstva obce po vzniku medzivojnovvej ČSR. Tak napríklad v roku 1930 bolo vo Veľkom Ruskove 557 obyvateľov slovenskej a žiaden maďarskej národnosti. Isteže, takáto radikálna zmena sa nemohla uskutočniť v priebehu niekoľkých desaťročí. Ak sa tak stalo, tak len v dôsledku štatistických zmien vyvolaných nátlakom v období maďarizácie. K zmene etnickej štruktúry obyvateľstva vo Veľkom Ruskove došlo v rokoch 1900 – 1930 iba zmenou v štatistických údajoch.

Veľký a Malý Ruskov vo Východoslovenskom roľníckom povstaní 1831.

Veľkému a Malému Ruskovu sa nevyhli ani tragické udalosti. Cholerová epidémia, ktorá zachvátila Uhorsko v roku 1831, si vyžiadala desaťtisíce obetí. Stala sa bezprostredným podnetom k vzniku sedliackeho povstania, ktoré zachvátilo aj obce Veľký a Malý Ruskov. V snahe zabrániť šíreniu cholery zdravotní komisári rozdávali ľuďom lieky a robili hygienické opatrenia na ochranu vodných zdrojov a obydľí. Medzi ľuďom sa v súvislosti s týmito opatreniami rozšírila legenda, podľa ktorej páni chcú otráviť ľud. Hnev poddaných sa obrátil proti zemepánom, ale aj inteligencii a kňazom, ktorí boli podľa nich spojencami zemepánov. Poddanstvo bolo veľkým bremenom, ktoré gniavilo aj ruskovských poddaných.

Prvé nepokoje vypukli 31. 7. 1831 v Nižnom Žipove a vo Veľkom Ruskove, kde obyvateľstvo zaútočilo na gréckokatolícku faru a prenasledovalo farára, ktorého obviňovalo, že podporuje travičov, pretože nahováral ľuďí, aby dodržiavali hygienické opatrenia zdravotného komisára.

V Malom Ruskove a Plechoticiach vznikli nepokoje 1. 8. 1831 a boli namierené proti Židom, miestnym zemanom a farárovi, ktorému vyplienili faru.

Aj keď bolo sedliacke povstanie na Zemplíne potlačené a buriči pochytaní, nastolilo na program dňa zrušenie poddanstva. Šľachta však nemilosrdne účtovala s povstalcami, ktorých súdili štatariálne súdy. Trebišovský a michaliansky štatariálny súd odsúdil na „slupovú šmery“ dvadsaťštyri osôb.³² Previnilcov aj korbáčovali na dereši, deti, ženy a starcov nevynímajúc. Sotva sedem ročnému Andrejovi Popreňákovi z Malého Ruskova nadelili dvanásť úderov a jeho deväťročnému bratovi Mitrovi šestnásť úderov prútom. Kruto potrestali aj osem ročného Jána Jurka, ktorému vymerali štrnásť úderov prútom.

Napriek potlačeniu povstania si zemepáni uvedomili, že poddanstvo sa v hospodárskom živote prežilo a musí byť zrušené.

List zemana Jána Pilisyho z Malého Ruskova

Vážení pán podžupan!

Aké strašné povstanie je v tejto nešťastnej dobe, keď včera večer napadli vo Veľkom Ruskove železnými vidlami dom ruského pána farára, chceli ho zbaviť života a toto pokračuje dnes v Malom Ruskove. Židovského lekára hrudami a kyjmi by boli zabili, keby nebol mal dobré kone, žeby nebol nestačil ujst'.

Toto Vám vážení podžupan ponížene hlásim a ponížene prosím o pridelenie vojska aby sa vopred takým povstaniam mohlo zabrániť. Ostávam s pokornou úctou poručujúc sa do Vašej milosti Váženého podžupana pokorný sluha.

Pilisy János v.r.

Farnosť Nový Ruskov **Chrám Pokrovu Presvätej Bohorodičky vo Veľkom** **Ruskove.**

Terajšia farnosť Nový Ruskov v minulosti, v dokladoch a v pamäti obyvateľov sa spomína ako Veľký Ruskov a Malý Ruskov. To znamená, že sa skladá z týchto dávnych dvoch dedín. Tak je táto farnosť evidovaná aj vo vizitačnom protokole mukačevského biskupa Michala Manuila Oľšavského (1743 -1767), ktorý túto farnosť navštívil v roku 1750, o čom spísal vizitačný protokol, ktorý sa zachoval v origináli:

“Farnosť Ruskov. Farárom je tu Jakub Vyrovskij, vysvätený biskupom Bizanciom v roku 1729 a menovaný na túto farnosť. Býva na funduši s maličkou záhradou, vydelených z pozemkov zemepána Homonaya. Spôsobilých k spovedi je 300 osôb. Fíliu má Malý Ruskov vo vzdialenosti na štvrt' hodiny od chrámu, tu spôsobilých k spovedi je 90 osôb.

V Ruskove je samostatných hospodárstiev 24, ktorí na údržbu kňaza platia ročne 2/4 žita, ostatní sú bíreši, poddaní. Miestny kňaz odbavuje bohoslužby podľa predpisu, sťažnosti na neho neboli žiadne. Má príručky kazateľské „Vinec“ a „Kazus“, a to vlastné. V chráme je krstiteľnica. Má matriku pokrstených od r. 1735.

Kňazské rúcha sú tri: jedno z domáceho plátna, druhé z látky, tretie čierne. Stichare dva. Kantora vyučeného nemajú. Prikázané je zvonit' na „Anhel Hospodeň“.

Chrám je drevený, v dobrom stave. Kedy bol pôvodný chrám postavený, nevie sa. Ľudia hovoria, že ich dávno nazývali kalvínmi. Terajší chrám bol vybudovaný pred siedmimi rokmi (1743) a bol posvätený Michalom Manuilom Oľšavským. Chrám má všetky predpísané ikony a sú posvätené. Oltár je dosť veľký a bol nájdený čistý. Tambornákulum (kivot) s obrazom, pekný, darochraniteľnica (cibórium) cínová, vo forme krabičky. Čaša (kalich) medená a dávna, antimens biskupa Bizancia

(1716-1733). Služebník, Trebník a všetky liturgické knihy okrem Triody pôstnej majú opravené (previazané). Žertveník je dobrý.

Dvere na chráme majú železný zámok. Zvony sú tri, požehnané terajším biskupom súčasne s posviackou chrámu pred 7 rokmi. Chrám zasvätený Pokrovu Prečistej Panny Márie. Cintorín ohradený dobre.

Pred 34 rokmi (1716) jeden veriaci farnosti nechal pre chrám na troch miestach chotára: 5 kablikov, 4 kabliky, 3 kabliky, a to ornej pôdy, a dva úle včiel. To všetko zabezpečil testamentom. “³⁶

Štátny oblastný archív v Košiciach má okrem iných listín v úschove aj matriky gréckokatolíckej cirkvi farnosti Veľký Ruskov od roku 1786 do roku 1895, kedy vznikli štátne matriky. Odpisy z posledných rokov z týchto matrik sa nachádzajú na miestnej fare.

Drevený chrám v Ruskove, postavený v roku 1743, ako i tie, ktoré boli pred ním od nepamäti, vymenili ďalšie drevené. Roku 1790 veriaci Ruskova postavili nový murovaný jednoloďový chrám, ktorý vydržal do roku 1906. V rokoch 1906-1909 sa za

Starý chrám z roku 1790 podľa J. Porhinčáka

farára Júliusa Poľanského postavil nový chrám, ktorý stojí dodnes.

„Starý chrám, ktorý stál 116 rokov už nevyhovoval. Bol malý a ukázali sa trhliny.“

Po prejednaní s veriacimi a po zbierke finančných prostriedkov mohli sa pustiť do práce na novom chráme. Zbúrali starú cerkvu a na jej mieste postavili novú. Základy starej cerkvi sú vo vnútri novej. Stavba je z kameňa a len veľmi málo z tehál. Kameň bol dovážaný z maďarského Bodrogkereszturu, piesok z Ondavy a Tople. Práce trvali tri roky. Peniaze skladali podľa toho, kto koľko mal majetku. Počas budovania sv. bohoslužby sa konali v ľudovej škole oproti cerkvi. Aj na nový chrám prispel starý patrón z rodu Andrassyovcov z Trebišova. Kto bol staviteľom a kto stavbu viedol sa nevie. Hovorí sa, že projekt urobil nejaký Forgáč z Košíc, no sú ľudia, čo hovoria, že bol z Pešti. Nič nám

nehovorí ani plán, ktorý sa nám zachoval. Je tam iba meno Pol'anského ako miestneho farára a kurátorov Ferja a Borovského. Plán bol vypracovaný ešte v roku 1902. To znamená, že už skôr tu mysleli na stavbu, avšak nič sa s ňou nerobilo. Až Pol'anský spolu s kurátormi tento plán podpísal.

Vtedajší kurátori boli: Michal Borovský, Mižanin, Juraj Ferjo, Juraj Borovský, Jacko, Ján Mantič. “

„Oltár v novom chráme chceli postaviť tak isto ako bol v starom chráme – k východu. Avšak, aby bol lepší vzhľad, prístup a estetika, požiadali biskupský úrad o povolenie postaviť oltár smerom na západ.“

„Križ na hlavnej veži je zo starej cerkvi. Inventár zo starej

cerkvi veriaci porozdávali na niektoré fary. Jeden zvon dali do zvonice do Malého Ruskova. Ďalší predali do Čel'oviec, vraj do pravoslávnej cerkvi. Zástavy dali do Kašova a rízy venovali do Bačkova. Na mieste kde stojí chrám bol cintorín. Pri kopaní sa našli hroby“.³⁶

Zvon v maloruskovskej zvoničke

„Údajne pri búraní tohto chrámu bola nájdená fľaša s pamätnou listinou, podľa ktorej chrám stal 250 rokov. To znamená, že bol postavený v roku 1656. Fľašu s listinou znova zamurovali do novej stavby chrámu, nevedno kam.“

V roku 1969 pri oprave fasády chrámu správca farnosti hľadal hluché miesta, ale neúspešne. Údaj v zmienenej listine je

v rozpore s historickými údajmi, avšak jedno je isté, že Ruskovčania platili pápežsky poplatok z chrámu už počiatkom 13. storočia.

Súčasný gréckokatolícky chrám Pokrovu Presvätej Bohorodičky bol postavený v historizujúcom miešanom slohu

Lásku k Bohu v roku 1929 veriaci zhmotnili zbierkou výsledkom ktorej bolo vymaľovanie chrámu. Pamiatku na túto udalosť je oferná listina umiestnená v gr. kat. chráme.

zvládnutia techniky fresky a skvelého stvárnenia monumentálneho ikonopiseckého umenia vo vzťahu k architektúre objektu. Na tri podkladné farby /modrá, zelená a hnedo-červená/ maľoval svoj umelecký i duchovný odkaz Jozef Bokšay, ktorý v roku 1929 vymaľoval interiér tohto chrámu, ako

s prvkami ukrajinského baroka a neorománskej architektúry. Táto jedinečná sakrálna pamiatka bola postavená v roku 1909.

Chrám je jednodňovou stavbou s rovným uzáverom presbytéria, na západnej strane má predstavanú vežu s dvoma menšími postrannými vežami. Veže sú kryté barokovými cibuliami.

Chrám je príkladom dokonalého

prvý vo svojom umeleckom živote.

Svedčí o tom zaznamenaná výpoveď dp. Pavla Dancáka st., ktorý spomína na slová Jozefa Bokšaya, ktoré mu tlmočila jeho dcéra: „Navštív chrám v Ruskove pri Trebišove, lebo je to prvý chrám, ktorý som celý maľoval sám“.

Jeden zo zakladateľov Zakarpatskej školy výtvarného umenia, národný umelec Ukrajiny Jozef Bokšay vymaľoval interiér

ruskovského gréckokatolíckeho chrámu obrazmi svätých, pričom voľné miesta dotváral geometrickým a rastlinným ornamentom maliarsky pomocník Koch. V sakrálnych realistických kompozíciách víťazil realizmus a farebnosť Zakarpatskej školy výtvarného umenia. Svedčia o tom obrazy svätých v životnej veľkosti, umiestnené na bočných stenách chrámu s nápismi v cirkevnoslovančine

/staroslovienčine/. Kompozícia

diel je podriadená zobrazovanej duchovnej kvalite, ktorá má svoje prísne zákonitosti. Túto skutočnosť potvrdzujú v chráme obrazy sv. Bazila Veľkého, sv. Jána Zlatoústeho, sv. Gregora

Bohoslovca, sv. Cyrila a Metoda, sv. Juraja, sv. Antona a zo Starého zákona diela Mojžiš, Prorok Eliáš a kráľ Dávid.³⁰

Pri maľbe interiéru ruskovského chrámu Pokrovo Presvätej Bohorodičky vychádzal Jozef Bokšay z klasických diel talianskeho baroka, ktoré boli plné života, bezhraničnej fantázie, optimizmu a nadšenia. Tieto umelecké prvky možno nájsť v kompozičnom stvárnení všetkých diel v ruskovskom gréckokatolíckom chráme, ale osobitne v troch výjavoch z Písma, ktoré sú umiestnené na klenbe a umelecky zobrazujú narodenie, krst a vzkriesenie Spasiteľa.

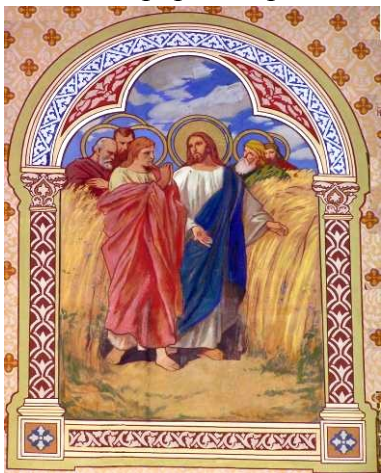
Lásku k Spasiteľovi dokázal Jozef Bokšay v chrámovej tvorbe vynikajúco spojiť so životom a každodennou prácou jednoduchých ľudí. Tak rastie jej životná hodnovernosť, pretože veriaci človek vždy vstupoval do vzťahu s obsahom viery, ktorú umelec pretlmočil v charakteristických obrazoch.

Takúto paralelu Bokšayovho duchovného umeleckého vyznania možno nájsť aj v jednom z obrazov v chráme, ktorý má pôvod v roľníckej tradícii väčšiny veriacich tejto farnosti.

Bokšay dokázal až prekvapujúco dokonale skĺbiť ich prácu s kresťanskou vierou. Jeho zdanlivo jednoduchý motív má hlbokú duchovnú filozofiu. Muž s kosou na ramene a žena so zopätými rukami kľáčia pri zviazanom snope obilia a prosia Presväťu Bohorodičku, ktorá sa zjavuje

s rozprestretým omofórom – plášťom – o milosť a ochranu. Pod obrazom je nápis „**Pod tvoju milosť pribijajem**“. Nemožno poprieť spätosť tohto diela so zasvätením chrámu Presvätej Bohorodičke.

Krížová cesta v druhej časti chrámovej klenby má jednu zvláštnosť. Medzi jej siedme a ôsme zastavenie Bokšay kompozične včlenil výjav z Písma, ktorý zobrazuje Krista kráčajúceho s učeníkmi cez pšeničné pole. Jeho vyvýšením nad úroveň ostatných obrazov tohto cyklu autor pravdepodobne naznačil spätosť viery so životom Krista, ktorého

Osobitnú pozornosť si z umelecko-historického a náboženského hľadiska zasluguje ikonostas. Napriek tomu, že nie je isté, či ho kompozične zostavil Bokšay, alebo sa prispôbil návrhu Jozefa Briešťanského, usudzuje sa, že ide pravdepodobne o Bokšayov návrh. Ikonostas je vernou kópiou trojvežového chrámu. Dve menšie veže vyplňujú priestor na umiestnenie obrazov. Nad cárskymi /kráľovskými/ dverami je Posledná večera. Základné diela, ktoré dotvárajú ikonostas, sú sv. Mikuláš, Presväta Bohorodička, Kristus a Pokrov. Stiesnený priestor neumožnil umelcovi umiestniť nad nimi sviatky Pánove a Presvätej Bohorodičky. Tieto boli kompozične včlenené do priestoru ľavej veže ako aj sviatky Pána, ktoré umiestnil na opačnej strane. Ikony /obrazy/ sa pre Bokšaya stali vizuálnym zobrazením Slova Božieho, ktoré presne umelecky stvárnil, ale vtlačil im aj pečať svojho umeleckého ducha.

Dominantné miesto v chráme má oltárny obraz – Zjavenie Presvätej Bohorodičky v Carihrade - Pokrov. Keďže v tomto chráme je to už tretí obraz s podobnou tematikou, možno umelcov zámer vysvetliť tým, že chcel umocniť zasvätenie chrámu Panne Márii. Veľkoruskovecký chrám Pokrovu Presvätej

Bohorodičky je výrazom duchovnej sily inšpirácie a životného optimizmu umelca, ktorý ho vymaľoval. Je to duchovný odkaz sakrálnej tvorby Jozefa Bokšaya, ktorý je umelecko - historicky nesmierne cenný a zostane navždy klenotom v tomto chráme gréckokatolíckej cirkvi.

Obraz obetovanie Abraháma na oltári chrámu.

V chráme je **zvon**, ktorý prezentuje zvonolejársku prácu Ignáca Löcherera z Prešova, ktorý ho odlial v roku 1794.

„*Duchovný a veriaci museli v rokoch prvej svetovej vojny odovzdať na vojenské účely zvon. Bol to veľký zvon, tzv. „URBAR“.* Zakúpili ho členovia urbariátu.

Dovezenie zvonu 22.11.1924, to bola radostná udalosť, ale zároveň aj sklamanie. Ľudia objednali väčší,

no ten zvon, ktorý došiel, bol menší oproti objednanému, preto boli sklamaní. Tento rozdiel dodnes vidno na krosnách vo veži. “

Oltár urobil rezbár Helfer z neďalekých Veľat, rovnako aj kazateľnicu a bočné oltáriky Božského Srdca Ježišovho a Panny Márie.

Svietniky pred hlavným ikonostostasom zakúpil pre chrám kantor Michal Vasiľko v roku 1936.

Najstarší **kalich** je z roku 1751 a jeho autorom je pravdepodobne Ján Szilassy.

K smutnej udalosti došlo v roku 2000, keď z chrámu bola odcudzená **monštrancia** ako aj evanjeliár.

***Cerkovníctvo** vykonávala jedna rodina dlhé roky a bolo to už dedičné. Ešte za kňaza Pavla Kutku (1881-1899) bol cerkovníkom Juraj Kučín. Po ňom prevzal cerkovníctvo jeho zať Pavol Puky. Tento zaučal aj svojho syna, ktorý mu pomáhal. Keď už otec nemohol, nastúpil jeho syn Ján Puky. Za prácu mal jednu cirkevnú zem v Malom Ruskove a od každej domácnosti 10 korún i jednu štvrtovku a pol zrna.*

Cerkovníctvo vykonávali aj Michal Roman (Spolkar), Michal Roman (Červeňak), Mária Kudľáková, Andrej Porhinčák, Marcel Písio, Mária Olšavská a Ján Leškanič. Dnes je cerkovníčkou Mária Mlejová.

Pred farou bola a je i dnes studňa v ktorej sa vždy svätila „Bohójavľenska voda“. Ľudia túto studňu volali „píjaca studňa“³⁶

Ruskovský rodák, zakladateľ Svetového kongresu Slovákov **Štefan B. Roman** dal niekoľkonásobnú zväčšeninu ruskovského chrámu postaviť ako katedrálu v kanadskom **Toronte**.

Kňazi, ktorí pôsobili vo farnosti:

Jakub Výrovský 1729 - ? za jeho pôsobenia bol postavený druhý drevený chrám vo farnosti.

Ján Bundzak 1795 - 1801

Peter Balud'anský 1801 - 1831 V čase sociálnych nepokojov a cholery vzniklo povstanie, ktoré neobišlo ani farnosť Nový Ruskov. Obyvatelia obce zaútočili na faru a chceli zabiť miestneho duchovného. Nevieme či išlo o kňaza Balud'anského alebo Damjanoviča.

Jozef Damjanovič 1831 - 1852

Juraj Gulovič 1852 - 1853 Farnosť zastupuje farár z Vojčíc. S pravdepodobnosťou sa pričínal o výstavbu novej farskej budovy v Novom Ruskove.

Jozef Gulovič 1853 - 1881 Výchrica v roku 1864 strhla vežu a následne bola postavená nová.

Pavol Kutka 1881 - 1899 Farská budova (postavená v rokoch 1801-1802 ?) bola prebudovaná a dostala podobu L.

Michal Sabadoš 1899 - 1904 Odišiel do Vojčíc

- Teodor Manajlo** 1904 Farnosť zastupuje duchovný z Čeloviec
- Július Poľanský** 1904 - 1914 Na farnosť prišiel z farnosti Dvorianky. V rokoch 1906 - 1909 stará sa o výstavbu nového chrámu.
-
- hovor. Július Poľanský*
- Jeney Daniel** 1914 – 1915 Administrátorom farnosti je duchovný zo Zbehňova.
- Konštantín Bačinský** 1915 - 1935 Za jeho účinkovania bol vymaľovaný chrám.
- Viktor Damjanovič** 1935 - 1936 Farnosť spravuje duchovný z Nižného Žipova
- Ján Malinič** 1936 - 1951 Podpísal pravoslávie, potom odvolal súhlas a následne odišiel

V dobe zákazu a prenasledovania gréckokatolíckej cirkvi tu pôsobili:

- 1951 - 1952 Farnosť bez duchovného (*Vykonávali sa tajné bohoslužby za zatemnenými oknami v domácnostiach veriacich, alebo v chráme sa vysluhovala bohoslužba bez kňaza*)
- Vladimír Petráško** 1952 - 1963 Ako gréckokatolícky kňaz podpísal pravoslávie. Pri obnovení gr. kat. cirkvi stal sa znova jej kňazom.
- Vasil' Dacej** 1963 - 1966 Kňaz, ktorý po obnovení gr. kat. cirkvi sa prihlásil do gr. kat. cirkvi.

Július Bokšay 1966 - 1967 správca farnosti v Trebišove spravuje farnosť.
Ako gr. kat. podpísal pravoslávie, ale po obnovení gr. kat. cirkvi opäť sa stal jej kňazom.

Obnovenie gréckokatolíckej cirkvi

Pavel Dancák 1967 – 1989. V roku 1968 prihlásil sa do gr. kat. cirkvi. Za jeho pôsobenia, v roku 1969, bol chrám nanovo zvonku omietnutý a urobila sa v ňom nová elektroinštalácia. V roku 1979 bol postavený nový murovaný farský dom. V rokoch 1989-1990 pôsobil ako riaditeľ biskupského úradu v Prešove.

Miroslav Dancák 1989 – 1990 Ako správca farnosti Vojčice administroval aj farnosť Nový Ruskov.

Pavel Dancák 1990 - 2003 Správca farnosti. V roku 1998 bol postavený chrám vo filiálke Malý Ruskov. V roku 1999 bol obnovený interiér chrámu vo Veľkom Ruskove - rekonštrukcia malieb pod vedením ak. maliara J.Rešavského

Peter Labanič 2003

V roku 1981 bol založený **cirkevný spevácky zbor**, najprv ako mládežnícky pod vedením Anny Serbinovej r. Hudákovej a neskôr ako zbor dospelých. Zbor mladých viedla

Ing. Alica Capiková a zbor dospelých Anna Serbinová. Po zlúčení viedla zbor dospelých Ing. Alica Capiková a po nej zbor prevzala Mária Frágnerová.

Spolok sv. Cyrila a Metoda bol založený v roku 1996. Mal 50 členov a predsedníčkou spolku je od počiatku Ružena Ferjová. **Arcibratstvo sv. ruženca** malo po obnovení 130 členov. Okrem neho má svoju činnosť aj doterajší **Spolok sv. ruženca**.

Kantori okrem učiteľov boli: Michal Serbin, Michal Polák, Andrej Serbinčík. V súčasnosti je kantorom Ing. Michal Hatrák.

Vedenie **matrik** je od roku 1732. Na farskom úrade sa v opisoch zachovali od roku 1860 a ostatné sú v štátnom oblastnom archíve v Košiciach.

Z obce pochádzajú títo **kňazi**: Teodor Bačinský, Jozef Borovský, Alexander Bačinský, Juraj Roman, Jozef Dandár, Ján

Jurko, Miroslav Dancák, Pavol Dancák, Marcel Písio, Peter Olšavský, Michal Leščišin.

Myšlienka spojiť mladých a dospelých s bicyklami na cestách vznikla v roku 1999. Otcom tejto tradície sa stal Pavel Dancák, bývalý správca farnosti v Novom Ruskove. Pod heslom "Pozvanie do tretieho tisícročia na mládežnícku **cyklistickú túru** trebišovského protopresbyterátu" sa vydali cyklisti po našich dedinách a zastavovali sa v jednotlivých chrámoch na krátku modlitbu a oboznámenie s dejinami chrámu a dediny.

- - - - -
Ruskovská koleda

V Viflejemi tajno

**V Viflejemi tajno sja zjavila,
Že prečista Ďiva porodila,
V maštali, na slami, ne v palati,
Jak na zemľi tvrdo iz bidľati.**

**Kotoromu v nebi cheruvimi,
Tomu vsi anheli, , archanheli,
Cheruvimi Tajno pisň pojušče,
Svjať Hospod' Savaoth hlahoľušče.**

**Daj nam lasku svoju darovati,
slava vo Višnim Bohu zaspivati,
slava vo Višnim Bohu spivati,
Vo nebesnoj slavi prebivati.**

Gréckokatolícky chrám sv. Cyrila a Metoda v Malom Ruskove

Základný kameň gréckokatolíckeho chrámu v Malom Ruskove bol posvätený v roku 1997 a dokončený chrám bol posvätený o rok na to biskupom Milanom Chauturom. Chrám je zasvätený sv. Cyrilovi a Metodovi.

Oslava 10.výročia posvätenia chrámu.

Rímskokatolícky kostol Panny Márie Kráľovnej v Malom Ruskove

Kostol Panny Márie Kráľovnej v Malom Ruskove bol konsekrovaný 21.júna 1998 o dva roky na to kedy 8.9.1996 boli vysvätené základy a základný kameň. Obec Nový Ruskov odpredala pozemok za symbolickú 1 Sk a na stavbu prispeli nielen farníci ale aj jednotliví veriaci z vyše 200 dedín blízkeho či vzdialeného okolia. Rímskokatolícka farnosť je filiálkou farnosti Plechotice.

Demografický vývoj Veľkého a Malého Ruskova bol najviac ovplyvnený hromadným vyst'ahovalectvom. Zložité hospodárske a sociálne pomery, neúroda, bieda i národnostný útlak boli hlavnými príčinami vyst'ahovalectva.

Vyst'ahovalectvo

Ruskovčanov začalo koncom 70-tych rokov 19. storočia. Zo Sečovského okresu, do

ktorého patrili aj Malý a Veľký Ruskov, sa v rokoch 1871 – 1901 vyst'ahovalo 5278 osôb a vrátilo iba 1561 občanov.

V čase, keď sa začína hromadné vyst'ahovalectvo, ako

východisko z ťažkých sociálnych pomerov, postihla Zemplínsku župu ďalšia cholerová epidémia. Prepukla v rokoch 1872 až 1873 a v Zemplínskej župe jej padlo za obeť 13 869 ľudí. Nevyhla sa ani Ruskovčanom.

Navyše, prudko sa

šírila ďalšia infekcia – kiahne, proti ktorým začali v roku 1876 deti povinne očkovať.

Na začiatku 20. storočia /1905/ mal Veľký Ruskov 112 domov a 671 obyvateľov, ktorí boli prevažne gréckokatolíckeho vierovyznania. Malý Ruskov mal v tom istom čase 39 domov a 188 obyvateľov, ktorých prevažná časť boli gréckokatolíci, menšia rímskokatolíci a reformovaní /kalvíni/. Kým Veľký Ruskov mal poštu telegraf a železničnú stanicu v Trebišove, Malý Ruskov mal poštu a telegraf

v Plechoticiach. Veľký Ruskov vlastnil prevažne jeden šľachtický rod. V časovom slede to boli Perényiovci, Drugethovci, Csákyovci, Péchyovci a Andrásyovci. Malý Ruskov podľa maďarskej monografie Zemlén

Varmegye ... patril v roku 1414 Mikulášovi a Jánovi Pelétheiovcom /Plechotickým/, rodinám zemanov z Veľkých a Malých Ozoroviec.

Okrem uvedených zemianskych rodín mali v Malom Ruskove v 16. storočí majetky aj Štefan Móre /1506/, Štefan

Horváth /1552/ a Ján Károlyi /1591/. Koncom 16. storočia /1598/ sú v súpisoch maloruskovských majetkových vlastníkov uvedení Štefan a Peter Azary /Ozorovský/, František Rákoczy a Gergely Ujlaky. Časť majetku v obci patrila prechodne aj hradnému panstvu Trebišov. Neskôr nadobudli majetkovú držbu v Malom Ruskove aj Bernáthovci, Keréstesyovci,

Mariássyovci a Feketeovci. V ďalšom období sa dedičstvom dostala majetková držba Tahyovcom.

Jednou z posledných spoluvlastníčok veľkostatku bola Šarlota Tahyová, ktorej nariadením SNR bol všetok majetok poštátnený pre účely pozemkovej reformy.

Šarlota Tahyová bola aj poslednou obyvateľkou zemianskej kúrie. Pochovaná je na miestnom cintoríne.

V roku 1991 uvedený majetok bol reštituovaný Jánovi Besseneyemu, ktorý na uvedenom majetku doposiaľ hospodári.

Sprievodné fotografie pochádzajú z interiéru a exteriéru zemianskej kúrie zemanov Tahyových z Malého Ruskova.

Z rozprávania dávnych pamätníkov

Barbora Polinčáková vo svojich rozprávaniach uvádzala, že ruskovčanoch volali „holopupkare“, ťažko povedať, že či kvôli krátkym košeliam alebo z iných dôvodov. Opisovala výstavbu gr. kat. chrámu vo Veľkom Ruskove, podľa nej ho stavali „cigáni“ z Ujheľa. Ubytovatí boli po stodolách „pľevňach“.

Na výstavbu chrámu musel každý povinne prispieť podľa majetku, niektorí museli predať aj políčko aby si splnili svoju povinnosť.

Na školu si pamätala a hlavne na zrejme prísnu učiteľku Barnu Etel, ktorú prezývali rochl'a.

Obávali sa žandárov, spomínala, že nebolo možné sa zhromažďovať, a keď prichádzali do dediny žandári všetci so strachom utekali cez záhrady domov. Totiž vtedy ľudia nemali oplotené záhrady. Maďarizácia bola tvrdá, nakoľko tak perfektne ovládala maďarský jazyk, že sa so sestrou rozprávali maďarsky aby im rodičia nerozumeli. Ku koncu 1. svetovej vojny spomína, že sa začali učiť po rusky.

Andrej Mantič spomínal na pozemkové úpravy v rokoch koncom 19. storočia. Vraj ruskovský chotár predtým vyzeral inak. Údajne jeho hranice sa tiahli až po jarok Drahnovec v Trebišovskom chotári a do chotára patrila aj „Koronč“. Po spomínanej úprave má preto juhovýchodná hranica taký pravidelný charakter. Pripomína, že všetci mali rovnako široký „orek“ (čo predstavovalo rodovú pôdu, len „xy“ mali širší lebo držali geodetom merací povraz.

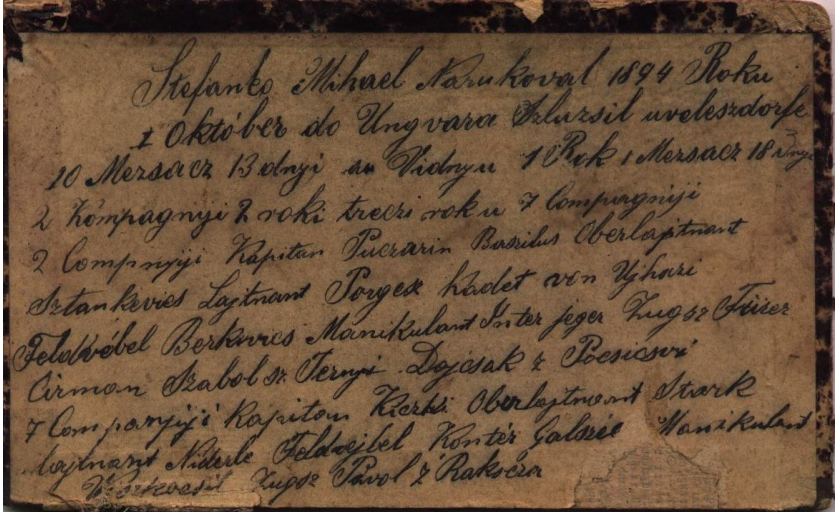
Pozemky z oreku boli rozdelené na 5 honov, aby v prípade neúrody či pohromy v jednej časti chotára neutrpel gazda úplnú škodu.

Ešte donedávna sa obyvatelia vo Veľkom Ruskove delili na „gazdov“ a žedľarov. „Žedľare“ obývali dolný koniec Veľkého Rusko. V podstate išlo o určitý druh kastovníctva.

Boli prípady, že vážený gazda ani neodpovedal na pozdrav žedliara.

Vyššie 140 rokov trval na našom území inštitút základnej vojenskej služby. Pre jej účely sa vykonávali odvody. Zo začiatku bola základná vojenská služba 3 ročná, od roku 1912 bola dvojročná.

Komplikovaný systém Rakúsko- Uhorskej armády viedol aj k súťaživosti prestížia medzi jednotlivými zložkami. Z tej doby pochádza aj pokrik: „Honvidzi, kral' še vas bridzi“. (Honvédi-uhorská domobrana).

Svetová vojna pohľadom kronikára z Malého Ruskova

„V sobotu ráno 23. júla 1914 do obce prišiel okolný notár a priniesol mobilizačné vyhlášky. Ich obsah prečítal pred občanmi, nechal obecnému starostovi niekoľko na vyvesenie a nakázal starostovi, aby bolo podľa nariadenia prevedené. Po jeho odchode nastal v obci veľký rozruch. Z obce narukovalo postupom času 32 občanov.

Súdilo sa, že válka po niekoľko mesiacoch sa skončí a každý bol presvedčený, že sa za krátky čas vráti. Válka trvala až do r.1918 do jesene. Z narukovaných vo válke zomreli: Andrej Mantič, Michal Čižmár, Andrej Pustai a Michal Veréb. V zajatí do légii sa prihlásili v Rusku Andrej Kaňuch a v Itálii Štefan Kaňuch. Všetky kone z obce boli odvedené pre vojsko a mimo toho obec musela dať k dispozícii povozy.“³⁴

Pred prvou svetovou vojnou mnoho mladých chcelo skúsiť šťastie v Amerike. Na prácu v Amerike verbovali agenti, 16-18. roční vycestovali za prácou do Ameriky cez súčasné územie Poľska. Vycestovanie nebolo až tak legálne, zrejme kvôli základnej vojenskej službe. Mnohým v čase prvej svetovej vojny to zachránilo život. Nie je známe, koľko ľudí sa z frontu nevrátilo. Napr. Michal Štefanko sa vrátil z ruského zajatia dlho až po skončení 1.sv. vojny.

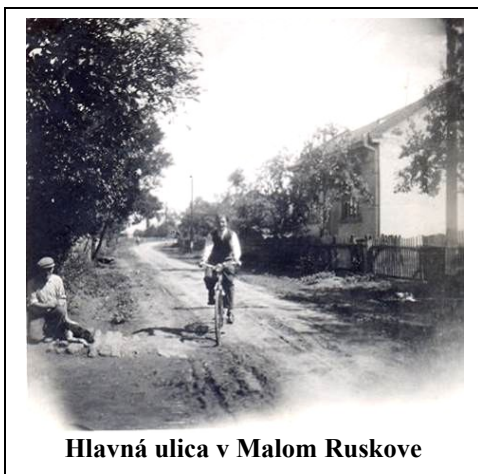
Veľký a Malý Ruskov v rokoch medzivojnovnej ČSR.

Prevrat

„Prvé správy o oslobodení Slovenska došli do obce v deň Všechsvätých na 1.nov.1918. V ten deň práve niekoľko vojakov bolo doma na dovolenke. Ostatní vojaci ktorí boli na bojišti prichádzali domov hneď po prevrate, pozdejšie legionári a zajatci. Pokojné dni netrvali dlho, lebo na Slovensko vpadli

bolševici. Ich hlavný stan bol v Trebišove. Ľudia všetko ukryvali pred nimi, lebo čo len mohli vzali so sebou. Gazdovia ktorý mali kone, museli sa aj s koňmi ukryť v chotári obce. Bolševická vojská zdržovali sa tuná od 15.apríla do 20.júna r. 1919 kedy boli konečné zahnané čsl. vojskom.“³⁴

Do polovice roku 1928 patril Malý a Veľký Ruskov do Sečovského okresu, od polovice uvedeného roku sa okresným sídlom stal Trebišov.

Hlavná ulica v Malom Ruskove

Prevažnú časť obyvateľstva tvorili malí a strední roľníci. Šľachtický pozemkový majetok v Malom a Veľkom Ruskove vytváral potrebu námezdnnej pracovnej sily. Záborový zákon č. 215 zo 16. 4. 1919 umožnil konfiškovať pozemkový majetok nad 150 ha poľnohospodárskej alebo

250 ha všetkej pôdy. Prietahy s parceláciou veľkostatkov a vysoké prídelové ceny za nadobudnutú pôdu spôsobili, že ju získavali väčšinou majetnejšie vrstvy obyvateľstva.

Maloroľnícke

usadlostí nevytvárali predpoklady na zabezpečenie obživy Ruskovčanov, a preto dochádzalo k viacerým povojnovým vystáhovaleckým vlnám. Vystáhovali sa celé rodiny

alebo len hlavy rodín vycestovali za prácou do USA, Kanady a tiež aj Argentíny. Mnohí pracovali v baniach a fabrikách a finančne podporovali rodiny, ktoré zanechali v rodnej obci. Aj vďaka týmto financiám sa v obci postavili nové kamenné a v 30-tych rokoch hlavne tehlové domy.

Nad obcou Veľký Ruskov sa nachádzal les grófa Júliusa Andrásyho, jeho výmera predstavovala cca 110 ha . V lese sa nachádzali dva majere jeden v „Ždijovej doline“ a Čonkáš. Začiatkom 20-rokoch sa ešte na majeri v lese robili majálesy.

Majere obývali majerníci avšak po rozpade Rakúsko-Uhorska došlo výrubu dubového lesa, a následne štátnym pozemkovým úradom v Prahe začiatkom 30-rokov uvedené plochy boli rozparcelované medzi roľníkov z Veľkého Ruskova, Milhostova a Vojčíc a to za náhradu.

„V rokoch 1921 -1922 zanikal tzv. ruskovský les, ktorý sa tiahol až do dediny. Ba i terajšie okrajové domy na severovýchodnej strane sú postavené na bývalom lese“. ³⁴

Obyvatelia obce nachádzali pracovné príležitosti v Trebišovskom cukrovare, ktorý bol pre niektorých aj jediným zdrojom príjmu.

V boji o rozhodujúcu moc v samospráve i v živote regiónu súperili v Malom a Veľkom

Ruskove hlavne Slovenská ľudová strana a Republikánska strana – agrárici, ktoré zvíťazili aj v parlamentných voľbách v roku 1925. Významným predstaviteľom agrárnej strany vo Veľkom Ruskove bol tamajší roľník Juraj Ferjo- „starý birov“

Predvolebné aktivity Slovenskej ľudovej strany v Malom a Veľkom Ruskove presadzoval plechotický rímskokatolícky farár E. Sedlák.

Dochované výsledky volieb z 16.mája 1935 pre voľby do národného zhromaždenia a do senátu za Malý Ruskov :

1. *Republikánska strana z.a m.ľudu* – 43/38
2. *Čsl.socálni demokrati* – 5/5
3. *Čsl.národnosocialistov* – 4/5
4. *Komunisti* – 1/1
5. *Hlinková strana* – 34/37
6. *Čsl. Živnostnícka a obchodnícka* – 1
7. *Kresťanská sociálna strana* - 19/13
8. *Strana národného zjednotenia* - 1/2

34

Pôvodná bujačoveň, neskôr kultúrny dom na terajšej Lipovej ulici

začiatkoch družstva urobila sýpka a neskôr celý objekt bol

V obci Veľký Ruskov, v južnej časti parku sa nachádzala kováčska dielňa (šmikňa). Kováčom bol Wittemberg. Býval

v obecnom dome (ktorý stál tam kde je súčasný kultúrny dom). Z obecného domu sa pri

prestavaný na kultúrny dom. Na súčasnej Lipovej ulici sa nachádzala tzv. „bujáčoveň“. Išlo o obecné maštale, kde sa chovali plemenné býky. Neskôr tento objekt bol prestavaný na kultúrny dom. Starší obyvatelia spomínajú aj na Ľadoveň, kde sa uschovával ľad. Ľadoveň sa nachádzala za „bujáčovňou“.

Medzi povinnosťami veľkoruskovčanov bola aj údržba a opravy vicinálnej cesty Trebišov – Veľký Ruskov – Sečovce; a maloruskovčanov cesty vedúcej z Trebišova do Plechotic.

V zime sa stalo, že cestu zo Sečoviec zafúkali záveje a starosta zvolával obyvateľov na odpratávanie cesty.

Druhá svetová vojna

Vojnové udalosti tragicky doľahli aj na obyvateľstvo Malého a Veľkého Ruskova.

Fragment z dochovaného náhrobného kameňa zo židovského cintorína, ktorý sa nachádzal na terajšej Lipovej ulici, severne od požiarnej zbrojnice

V roku 1942 v obci Veľký Ruskov žilo podľa „súpisu židov“ 12 obyvateľov židovskej národnosti. Všetky tri rodiny Reichových, Englerových a Polnerových boli v máji 1942 deportované do koncentračného tábora, kde zahynuli. *Jozef Reich (ktorý neskôr zaznamenal svedectvo pre pamätník Yad Vashem) a bratia Engloví sa dostatočne včas vyhli deportáciám.)*

„Englovi mali krčmu tam kde je dom č.p. 61, Reichovi obchod (predná časť budovy pohostinstva) a Polner (býval v záhrade v dome za domom č. p. 112) sa zaoberal výkupom teliat. On bol z tých chudobnejších. Cez vojnu boli už veľmi chudobní, žili z toho čo im ľudia dali. Keď ich mali deportovať, už sa dopredu vedelo, že budú židov brať. Nechali si pošiť také platené „canistorky“. Deti šli osobitne vopred. Potom prišli aj po ostatných s nákladným autom. Zobrali aj Linku Polnerovú, ktorá bola hádam ani nie týždeň po pôrode. Bolo nám ľúto a ženy aj plakali.“

Dňa 21.10.1942 v Osvietčime zahynul 25 ročný Vigor Engel-uvádza súpis väzňov. Reichova Feiga (1902), Jicchak (1923), Mose(1900), Jozsef(1918), Slome(1926), Raindel(1924), Henye(1880), Bela (1922), Freida (1920), zahynuli v roku 1942 v Osvietčime. Sweigerová Perl zahynula v roku 1944

v Osvietčime. Izidor Reich (1894) bol deportovaný do Naleczowa.

Eduard Polner (41 ročný zahynul v 27.6.1942 v Osvietčime.)

YAD VASHEM

The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority

Hall of Names - P.O.B. 3477, Jerusalem 91034

יד ושם

זאת הזיכרון לשואה ולגבורה

כל השמות - ת.ד. 3477, ירושלים 91034

Page of Testimony יד ושם

דף עד לרשום והנחצה של הנספים בשואה, נא למלא דף עבור כל נספה בנפרד, בכתב ברור ובאותיות דפוס.

Memorization of the Jews who perished during the Holocaust; please fill in a separate form for each victim, in block capitals

על זיכרון השואה הנבחרת-היחידה 1953 קבעו כמעט 2 מיליון אנשים על ידי חתום או לחתום את שמותיהם על כל אחד מן המנוחות הנספים. המטרה היא לשמור את שמות אלו ואת זיכרוןם לנצח. לקיומם לתרגום ולפרסום עתידים בגלל חשיבותם לנוסח החוקים 'Martyrs' and Heroes' Remembrance Law 5719:1953' המפורסם בסעיף 2: "The task of Yad Vashem is to gather into the homeland names pertaining of those members of the Jewish people who laid down their lives, who fought and rebelled against the Nazi enemy and his collaborators, and to perpetuate their names and those of the communities, organizations and institutions which were destroyed because they were Jewish".

שם משפחה לפני הנספה:	שם משפחה לפני הנספאים:	שם משפחה לפני הנספה:	שם משפחה לפני הנספאים:
	DAVIDOVITS		DAVIDOVITS
שם פרטי (גם שם חיבה/כינוי):	שם פרטי (גם שם חיבה/כינוי):	שם פרטי (גם שם חיבה/כינוי):	שם פרטי (גם שם חיבה/כינוי):
	NATHAN		NATHAN

Approx. age at death:	גיל משוער בעת המוות:	Date of birth:	תאריך לידה:	Gender:	מין:	Title:	תואר:
	11	1931 (?)		M/F	כ/ז		
Nationality:	נתינות:	Country:	ארץ:	Region:	מחוז:	Place of birth:	מקום לידה:
	CSR	CSR				?	
Victim's father:	שם משפחה:	First name:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:
	DAVIDOVITS	JAKOB					
Victim's mother:	שם לפני הנספאים:	First name:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:
	BERLINER	ADEL					
Victim's wife/husband:	שם לפני הנספאים:	First name:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:
Address:	כתובת:	Country:	ארץ:	Region:	מחוז:	Permanent residence:	מקום מגורים קבוע:
		CSR				MALY RUSKOV	
Member of org./movement:	חבר בארגון/תנועה:	Place of work:	מקום העבודה:	Profession:	מקצוע:		
Address:	כתובת:	Country:	ארץ:	Region:	מחוז:	Residence before deportation:	מקום מגורים לפני הגירוש:
		CSR				MALY RUSKOV	
אירועים / פעילות במקומות בזמן המלחמה (מעבר / גירוש) / (בסט) / מחנה / אגודת מוות / מסתור / בריחה / התנגדות / סוּמְרָה / Places, events and activities during the war (prison / deportation / ghetto / camp / death march / hiding / escape / resistance / combat):							
Date of death:	תאריך המוות:	Country:	ארץ:	Region:	מחוז:	Place of death:	מקום המוות:
1942		POLAND				MAJDAANEK	
Circumstances of death:	סיבות המוות:	GAS CHAMBER, ALONG WITH PARENTS AND 4 SIBLINGS (NAMES NOT KNOWN)					
אני, הח"מ, מהיר בהודעה זו כי העדות שספרתי על פרטיה נכונה ואמינית לפי מיטב ידיעתי והכרתי. I, the undersigned, hereby declare that this testimony is correct to the best of my knowledge.							
Previous/maiden name:	שם משפחה קודם:	Family name:	שם משפחה:	First name:	שם פרטי:	שם פרטי:	שם פרטי:
State/Zip code:	מחוז/מיקוד:	City:	עיר:	Apt:	דירה:	Entrance no.:	כניסה:
93554		ירושלים				22	

Deportačný zoznam uvádza týchto ruskovských rodákov

Kronovitzová Terézia (1875), **Landererová** Lina (1908), Ernest (1942), Regina (1867), Hana (1892), Hermann (1885); Lebovic Viliam, Wasserman Izidor, Kolman Leopold (1894), Kress Hani (1880)

Vyššie roka rodina Ferja(Čorej) do prechodu frontu prechovávala židovského zverolekára Hechta z Trebišova a jeho rodinu, ako aj Neumanna - židovského lekára zo Sečoviec.

Podľa súpisu židov z roku 1942 v Malom Ruskove bolo 8 obyvateľov „židovskej „ národnosti. V „nočnú hodinu“ bola deportovaná rodina Davidovičových s deťmi, ktorí sa takisto už nevrátili. Davidovič Eugen 47 ročný, Davidovič Jakob vo veku 45 rokov a Davidovičová Adela vo veku 23 rokov a ich syn 11 ročný Davidovič Nathan. Davidovičovi mali obchod oproti súčasnému obchodu na ul. Jarkovej.

Deportačný súpis uvádza aj týchto rodákov z Malého Ruskova: Lieber Mor(1903), Landesmann Ferdinand(1931), Alfred(1933), Julius(1936), Viliam(1940), Eva(1942), Lebovic Robert (1938), Leberovič Mor (1903).^{Čerpané z www.yadvashem.org}

Politickú moc v obci prezentovala SHLS, ktorej skoro všetci členovia po príchode sovietskych vojsk boli odvlčení na nútené práce do ZSSR.

Takisto pôsobila tu aj Hlinková mládež. Boli usporiadané aj „dni Hlinkovej mládeže“. Branné cvičenia sa konali na „vojenskej strelnici“.

Dňa 6.júna 1942 obecné zastupiteľstvo pod vedením starostu Michala Janoščika schválilo podmienky elektrifikácie obce Veľký Ruskov pripojením na rozvodnú sieť.³⁴

V jeseni 1942 bol vymenovaný vládny komisár Ján Borovský vykonávajúci pôsobnosť obecnej rady, finančnej komisie a obecného zastupiteľstva.

„Tesne pred príchodom sovietskych vojsk obec mala byť evakuovaná a vypálená. Miestny farár Ján Malinič chcel zachrániť aspoň cerkev a faru. Požiadal Ján Borovského, ktorý ako býv. vojak Rakusko-Uhorskej armády dobre ovládal nemecky, aby o to poprosil veliteľa nemeckej osádki sídliaceho na miestnej fare. Po pretlmočení prosby farára a po rozhovore veliteľ súhlasil s tým, že zostane fara, cerkev a severná časť obce aby sa mali kde uchýliť starí, ženy a deti. Keďže Ján Borovský pred vojnou postavil nový tehlový dom, bolo mu ľúto pri pomyslení, že má zhorieť. Vrátil sa na faru za veliteľom a presviedčal ho, že on v prvej svetovej vojne bojoval po boku Nemcov, v boji utrpel zranenie ukazujúc jazvy, ktoré obdržal pri zranení v Amerike, a teraz mu nemci zapália dom. Nemec na to vstal a povedal: „Sie sind unsere mensch!“ Vy ste nás človek. Ale čosi zapáliť musíme, lebo nadriadení to budú sledovať. Tak zapálili stodoly na juhozápadnej strane dediny a domy ostali uchránené. Stodoly v dolnej časti obce aj vyhoreli...“

Niekoľko dní pred príchodom „frontu“ bol zatknutý a deportovaný do koncentračného tábora Ján Čižmár, ktorý sa už nevrátil.

V slovenských internačných táboroch strávili posledné zvyšky vojny aj niektorí príslušníci Slovenskej armády po povstaní SNP.(Michal Harmadi, Michal Borovský) Niektorým sa podarilo vyhnúť zajatiu a internácii a nocami sa dostali domov.(Jozef Porhinčák, Štefan Borovský)

Z našej obce sa zúčastnil ako partizán v bojoch v Slovenskom národnom povstaní Michal Roman(spolkar) z Veľkého Ruskova.

Od júna 1944 v oblasti Dargovského priesmyku robili Nemci prípravne práce pre front. Stovky ba tisíce občanov z podhorských obcí i zo vzdialenejších obcí deň čo deň boli vyhánaní na kopanie zákopov, protitankových jarkov, guľometných hniezd i bunkrov. I z našej obce všetci chlapi sa museli zúčastňovať tejto nepopulárnej práce pod hrozbou zastrelenia.

Tieto práce vyvrcholili najmä v mesiaci októbri. Príchod frontu bolo počuť dunenie kanónov, výbuchy bômb a záblesky svetiel na východnej strane našej obce.

Najhoršie to bolo v mesiaci november, keď Nemci nútili občanov evakuovať z rodných domov aby mohli lepšie kradnúť. V posledné dni mesiaca novembra robili fašisti zátahy na chlapov, aby ich mohli používať ako pracovnú silu v zázemí. Preto sa chlapi ukrývali na rôznych miestach .

V poslednom týždni stačili odviecť roľníkom najlepšie kusy dobytky a 86 koní. Zdecimovaná Maďarská armáda, ktorá tade prechádzala 25.novembra 1944 zobrala dva kone. Obec týmto bola poškodená celkovou sumou 2.513.000Kčs. Ďalšie škody vznikli zhorením stodôl, ktoré Nemci podpálili pri odchode z obce. Poškodené boli mosty a priepusty v celkovej sume 62.151 Kčs.

Jednotky 351. a 24. streleckej divízie vstúpili 1. 12. 1944 do Trebišova a počas ďalšieho postupu v smere na Dargovský priesmyk prenikli aj do obcí Veľký a Malý Ruskov. Prvého decembra 1944 oslobodili obec vojaci patriaci do 18. armády, ktorej veliteľom bol generál – major A. J. Gastilovič.

Dňa 7. decembra asi o 7. hod začal mohutný útok na celom úseku dargovského frontu. Nemci ostreľovali aj našu

dedinu zabil tu 18 vojakov, ktorí najskôr boli pochovaní v obci neskôr boli premiestnení do Trebišova.

V chotári obce došlo aj k ďalším tragédiám, na miestnom cintoríne v Malom Ruskove sa pochovávali aj ľudia z Plechotíc (Plechotice boli pod paľbou a nebolo možné tam pochovávať) ako aj sovietski vojaci

V Malom Ruskove v čase vojnových operácií v bitke o Dargovský priesmyk šrapnel zabil Jozefa Dziaka, Annu Šimkovú, ďalší šrapnel zabil chlapca- sirotu Fodorových sluhu.

V chotári obce došlo aj k ďalším tragédiám, na miestnom cintoríne v Malom Ruskove sa pochovávali aj ľudia z Plechotíc ako aj sovietski vojaci.

„Pred prechodom frontu nás utešovali, že front nás obíde. Nemci sa chystali na ústup. Rekvirovali potraviny, statok. Koncom novembra pred príchodom „rusov“ nás všetkých vyhnali z Malého Ruskova. Ostať mohli len starí ľudia. Mužov do Dargova vraj na opevňovacie práce. Nakoniec sa podarilo všetkým utiecť. Nemci tiež utiekali do Slanských hôr lebo „Ivan je už za rečku“. Cestu do Plechotíc zamínovali. My sme sa vrátili po poľných cestách. 1. decembra prišli „rusi“ sme ich vítali, ale pobudli u nás cez 6 týždňov a už sme čakali kedy odídu, lebo toľké vojsko bola tiež veľká záťaž pre nás. Po príchode nastali veľké boje, jeden kanón bol na cintoríne a kaľuše tiež na druhej strane.“

V druhej svetovej vojne bojovali viacerí ruskovskí rodáci. Jeden z nich Ján Roman bojoval po boku

krymských a odesšských partizánov. Pri jednom nočnom prepade ich partizánskym oddielom bol Nemcami smrteľne ranený do brušnej dutiny. (Encyklopédia odboja SNP str. 497).

Z Malého Ruskova zahynul v SNP Ján Vojtko. Na východnom fronte padol Michal Vojtko.

Na dvore gr. kat chrámu boli pochovaní aj dvaja nemeckí dôstojníci. Exhumácia telesných pozostatkov bola vykonaná pozostalými až začiatkom 90-rovok.

Obec bola vypustená z bojového pásma až 19. januára 1945, keď boli dobyté Košice. V januári bola zorganizovaná miestna ľudová milícia, ktorej členmi boli : Ján Roman-Kalaj, Ján Ferjo-Čorej, Andrej Porchinčák. Michal Roman-Kalaj, Michal Baran, Juraj Borovský, Andrej Cifranič-Cimbala a Michal Ferjo – ktorý bol veliteľom. Po splnení svojich úloh milície boli rozpustené.

Vývoj obce po II. svetovej vojne

Následne po oslobodení došlo k ďalšej smutnej udalosti ruskovských dejín. V januári 1945 jednotkami NKVD boli do sovietskych gulagov na nútené práce odvedení títo občania obce Veľký Ruskov:

Andrej Mantič, Juraj Jurko, Michal Mihalčín (Mítro), Michal Capik (Jalč), Michal Feňar, Ján Kašník, Michal Hromy, Michal Leščišin (Kusanin), Michal Ferjo (Čorej), Michal Poľak (Seginčín) a st. Michal Janoščík.

Cca 20 mužov najprv zadržovali v školskej pivnici, potom ich deportovali do Čiernej nad Tisou. Andrejovi Serbinčíkovi pri zdravotnej prehliadke diagnostikovali „krčové žily“, tak ho pustili domov.

V pracovnom tábore Mihalčín, Leščišin, Ferjo a Jurko na následky zlých hygienických a životných podmienok podľahli (zomreli na týfus).

Ostatní sa po cca 13 mesiacoch vrátili z pracovného tábora domov. Títo občania resp. ich pozostalí boli odškodnení až na základe zákona 319/1991.

Z Malého Ruskova nebol odvedený žiadny obyvateľ aj vďaka taktnému postoju starostu obce Jána Mantiča. Vo Veľkom Ruskove je ťažko polemizovať či sa tomu dalo alebo nedalo vyhnúť.

V 1945 bol deportovaný do ZSSR aj Vojtech Slávik učiteľ v Novom Ruskove, ktorý pôsobil v obci ako učiteľ (1938-1945) aj po svojom návrate a v r.1953 sa odsťahoval do Prešova. Zomrel 30.apríla 1991.

Veľmi ťažká jar nastala pre roľníkov, lebo aj vojaci sovietskej armády si vypožičali 16 koni na prevoz zbrani k frontom.

V chotári obce a najmä v obecnom lese bolo i po vojne počuť výbuchy, to vybuchovali míny, ktoré nakládli ustupujúci Nemci.

V 1945 roku v obci bol vytvorený miestny ľudový súd avšak nik nebol označený za kolaboranta tak tento súd nemal prácu.

V decembri 1945 bola na MNV Veľký Ruskov doručená žiadosť 17 občanov, ktorí sa dožadovali stavebného materiálu na výstavbu stodôl, o ktoré prišli počas vojny.

V obci v tom čase sa občania obrátili na MNV so žiadosťou o výstavbu vicinálnej cesty cez obec nakoľko nejde stredom obce a po rozbahnení sa nedá zväzať obilie.

V roku 1946 sa v obci uskutočnili parlamentné voľby v ktorých väčšina volila Demokratickú stranu. Zloženie členov pléna MNV k 21.januáru 1947 bolo nasledovné:

Pavol Ferjo, Michal Cap, Michal Feňar, Ján Borovský ml. Ján Mantič, Michal Roman, Juraj Ferjo, Juraj Gajdoš, Michal Jurko, Juraj Leškanič, Ján Dandár. Programom schôdze bolo okrem stavby obecnej cesty, studní, čistenie lesa aj oprava obecného notárskeho domu.

V roku 1947 drobným roľníkom a bezzemkom boli pridelené pozemky, ktoré boli zoštatknene veľkostatkárom pre účely pozemkovej reformy. Šlo o pozemky v Malom Ruskove o.i. vo vlastníctve Ondora Faitha ako aj rod. Tahyovej. Veľkoruskovčanom boli pridelované pozemky na „koronči“.

Život sa začal vracat' do starých koľají. Avšak nie na dlho. Po februári 1948 sa začali vytvárať akčné výbory, ktoré mali riadiť prácu na dedinách. Tak to bolo aj vo Veľkom Ruskove .

Príchodom komunistov k moci začal byrokratický systém výkupu obilia od roľníkov. Pre Veľký Ruskov bol určený kontigent 196,5 tony pšenice a 104,3 ton žita.

Biela légia

V júli 1951 bol zatknutý Štefan Jurko, Andrej Popreňak a v roku 1952 aj Ján Čurák (ten sa dlhý čas skrýval až ho po čase zatkli v Egreši, kde ho zradil jeho známy) za členstvo v tzv. bielej légii. Vtedajšia štátna moc považovala toto ilegálne združenie za protisocialistické podvrtné združenie. Štefan Jurko bol odsúdený na 16 rokov a Andrej Čurák a Andrej Popreňak na 25 rokov výkonu trestu (prepadnutie všetkého majetku v prospech štátu). V máji 1960 boli prepustení. Po zmene spoločenského zriadenia boli v plnom rozsahu rehabilitovaní. *(V Bielej légii boli aj Kováč Ján, Pavlík Michal a iní maloruskovskí rodáci)*

Hospodárstvo v obci

V našej obci mal skoro každý obyvateľ svoje vlastné hospodárstvo, na ktorom pracovali rodinní príslušníci.

Aj roľnícky stav sa delil na bohatších gazdov, ktorí vlastnili 5 až

10 ha. Medzi ostatných patrili chudobnejší roľníci, ako aj bezzemkovia, ktorí nevlastnili takmer žiadnu väčšiu výmeru. V Malom Ruskove bolo pomenej väčších gazdov, zvyšok prevažne pracoval na Tahyových majetkoch.

Cez „žniva“ dochádzali z „rusnákoch“ ženci na výpomoc bohatším gazdom, poslední ženci prišli na žniva cca v 1955 roku.

Okrem roľníkov v obci boli živnostníci a to Veľkom Ruskove hostinská činnosť (Engleovi), obchod so zmiešaným tovarom (Raichovi), v Malom Ruskove Davidovičovi. Výčapnícku činnosť prevádzkoval vo Veľkom Ruskove aj Leščišin- Šandoš, ktorý ako vojnový invalid z prvej svetovej vojny obdržal licenciou a mal malú „šandu“. Medzi ostatných živnostníkov patrili aj vlastníci mláťačiek. Poniektorí obyvatelia boli zamestnancami cukrovaru ako aj železničiar.

Po druhej svetovej vojne bol nedostatok potravín a zabezpečenie výživy obyvateľstva sa zabezpečovalo lístkovým systémom. Pribúdali administratívne opatrenia a jedným z prvých z krokov k zaisteniu výživy pre obyvateľstvo bolo pridelenie komisárov k mláťačkám. V júli 1947 bola vytvorená

zvláštna komisia pre správny chod mlatby. Boli ustanovení kontrolóri k mláťačkám. Títo kontrolóri robili záznamy o vymlátenom obilí do

zvláštnych tlačív- záznamov o výmlate. Za komisárov boli vybraní hlavne študenti, učitelia a vysokoškóľáci. V Malom Ruskove boli dve mláťačky, vo Veľkom Ruskove 5.

Dňa 26.11.1948 bolo vytvorené strojové družstvo.

V roku 1950 v zmysle vyhlášky ministerstva pôdohospodárstva boli mláťačky a príslušenstvo pôvodným vlastníkom (za náhradu ?) odňaté.

V roku 1951 došlo k založeniu JRD 1. typu hospodáril sa na 621 poľnohospodárskej pôdy, tento typ sa neosvedčil skoro sa JRD 1. typu rozpadlo

„Na zoštatnených majetkoch Tahyovcov vzniklo tzv. menšinové družstvo na ktorom hospodárili menej majetnejší roľníci.“

Začiatkom 50 rokov kontigenty ťažko zaľahli na miestnych najmä majetnejších obyvateľov. Predpísaný kontigent pre obec bol totiž rozpočítaný na jednotlivých gazdov podľa

toho na akej výmere hospodárili. Avšak tvrdé represálie napr. aj v podobe deportácii do českého pohraničia obišli väčšinu obyvateľov, hoci hrozilo aj to. Dnes už s úsmevom starší obyvatelia spomínajú na tajné zakáľačky(na pôjde, v maštali, alebo ďaleko „u agacoch“ ktoré sa konali pod rúškom noci. Nik si nebol istý pred nikým ani pred susedom. Sused udal suseda. Totiž zakáľat' bolo možné iba po súhlase, ktorý bol podmienený plnením kontigentov.

Neúnosné kontingenty pre „kulakov“ pokúšali väčších gazdov neodovzdávať všetok predpísaný kontigent, tak sa podplácali inšpektori, aby sa dalo „ukradnúť“ zo svojho. Toho kto nesplnil kontigent verejne bilagovali, resp. bol trestne stíhaný.

Nedá sa zabudnúť ani na vymetačov komôrok. Kedy do neplničov prišla rýchla rota a vybrala „preluby“- zásoby obilia.

V 1956 ľudia boli už tak znechutení a de facto už neexistovalo ani iné východisko, že nakoniec „podpísali“ vstup do družstva. Vstup do družstva bol vo väčšine prípadov vynútený pod rôznymi hrozbami(prepuštenie člena domácnosti z práce alebo vylúčenie zo školy).

S odstupom času poniektorí zhodnotili, že vstup do družstva nebol až taký zlý krok.

Tu príbeh troch kamarátov- školákov

V roku 1953 ukončili základnú školskú dochádzku písomnou skúškou. V septembri nastúpili do strednej drevárskej školy v Sp.N.Vsi. Po dvoch mesiacoch museli školu opustiť lebo nedostali štipendium. Ich rodičia na taký „prepych“ nemali. Boli strední roľníci. Vtedajšie MNV neodporučilo štúdium chlapcov podporiť. T.L.

V Novom Ruskove sa družstvo založilo v roku 1957 a hospodáril na 1263 ha ornej pôdy. Osobnú zásluhu mal aj predseda KNV s. Moskovičiak, ktorý po zvolení správy družstva sa dal s nimi vyfotografovať.

Hospodáriť začalo od januára 1958. Prvým predsedom sa stal Juraj Mihalčín. Hospodáril na výmere 1263 ha ornej pôdy. JRD sa špecializovalo na pestovanie obilnín, okopanín, krmovín a zeleniny na ornej pôde.

V živočíšnej výrobe sa zameralo na výkrm hovädzieho dobytku. Do družstva bolo podaných 137 prihlášok, tvorili ho väčšinou väčší gazdovia.

Tí, ktorí nepodpísali, dostali vyčlenené náhradné pozemky na kraji chotára. Avšak súkromní roľníci dlho nevydržali.

JRD založené v roku 1957 bolo veľmi slabé a neplnilo

kontingenty v mlieku a vajciach. Na rade v októbri tajomník Jurko oznámil, že obec plní dodávku iba na 17 %.

V roku 1960 všetci pracujúci boli rozdelení do 4 skupín, každá skupina dostala samoviazač a 1 kónský samoviazač. Dva kombajny boli pridelené tej skupine, kde skôr dozrelo obilie.

Žatva v roku 1960 sa začala 11.júla. V roku 1960 JRD namlátilo celkom 4871 q obilia.

JRD Nový Ruskov vzniklo zlúčením JRD Malý Ruskov a JRD Veľký Ruskov dňa 1. januára 1961 a prvým predsedom zlúčeného JRD Nový Ruskov sa stal Michal Leškanič.

V roku 1962 družstevníci splnili nákupné úlohy v obilninách . Podiel na tomto úspechu mala predovšetkým nová technológia kombajnového zberu. Medzi najlepších kombajnístov patrili Ján Varga a Michal Borovský.

V roku 1965 došlo k záplavám na západnom Slovensku, pretože Dunaj vystúpil z koryta a zaplavil niekoľko tisíc ha pôdy. Aj družstevníci z Nového Ruskova odoslali postihnutým

1200 Kčs a 20 vagónov červenej d'ateliny.

V tomto roku bolo zvlášť nepriaznivé počasie žatva a mlatba postupovali veľmi pomaly. Aj jesenné práce sa omeškali.

Pre vlastnú potrebu skoro každý choval jednu kravu. Ešte

začiatkom 70-rokoch pastier každé ráno pleskotom biča zháňal na pole stádo kráv z dediny. Postupne kravy sa vytrácali z domácností, mierny obrat nastal začiatkom 90-rokov, avšak v súčasnosti obec stráca svoj poľnohospodársky charakter a v čoraz väčšej miere nadobúda črty prímestskej aglomerácie.

V začiatkoch družstva sa priemerná mzda pohybovala okolo 300 – 400 korún. Za prácu družstevníci dostávali tzv. jednotky.

Výplata niekedy meškala aj 3- mesiace. V priemysle v tom čase sa zarábalo až 7 násobne viac.

Družstvo malo 72 párov koní, iná technika nebola. Až v roku 1961 bol zakúpený prvý kombajn. 6. decembra 1960 sa uskutočnilo spoločné zasadanie DO KSS, rady MNV a správy JRD z oboch obcí a sa dohodli na zlúčení i družstiev z oboch častí obce, teda Veľkého a Malého Ruskova a predsedom sa stal Michal Leškanič.

V roku 1961 v rastlinnej výrobe pracovalo 130 a v živočíšnej výrobe 29 pracovníkov.

V administratíve 4,
celkom spolu 189
pracovníkov .

Priemerná dojivosť na kravu bola 4,7 l mlieka a skutočný obrat bol 2.364.000,- Kčs.

V decembri 1961 sa konala socialistická súťaž traktoristov v ktorej sa na 1. mieste ocitol Andrej Jacko na DT-54

V 70. a 80. rokoch pri pestovaní cukrovej repy prevládalo dosť manuálnej práce. Prídely sa okopávali ručne, rovnako ručne sa cukrová repa aj čistila. Brigádnici za to dostávali jednak obilie pre domáce hospodárstvo ako aj 5 árový záhumienok. Postupne čoraz väčšiu mieru zohrávajú herbicídy a mechanizmy. Na prelomí tisícročia takmer po 90 ročnej

tradícii sa pestovanie repy skončilo úplne, kedy skončil nielen trebišovský a aj ďalšie cukrovary na Slovensku.

V 60. rokoch sa uskutočnili tzv. hospodársko-technické úpravy pozemkov. Vytvorili sa cca 50- 200 ha parcely tak, aby bolo možné obrábať veľkými poľnohospodárskymi strojmi. Na jednej strane zámer bol pekný, avšak na druhej strane sa tento zámer nedotiahol do účelného konca. Navrhnuté medze a cesty sa neskôr rozorali, v chotári sa vysadilo málo vetrolamov, v rámci ďalších melioračných a rekultivačných prác sa vyklčovali zvyšky lesa, medzí, zelene a krajina dostala monotónnejší, nudnejší ráz. „Ždijová“ dolina v 70-rokoch bola už iba skládka odpadu, v 80-tych rokoch bola zasypaná a v súčasnosti nie je ani možné poznať, kde sa nachádzala. Koncom 80-rokoch melioračné práce úplne odstránili posledné zvyšky starých medzí, roklín a okrajových lesíkov.

V 80-tych rokoch sa JRD Nový Ruskov sa zlúčilo s JRD Plechotice pod spoločný názov JRD–SVORNOSTĚ. V roku 1991 došlo k znovurozdeleniu tohto družstva. Následne prebiehal transformačný projekt avšak viac menej formálne. O niekoľko rokov na to došlo k vytvoreniu nového subjektu: Podielnícké –roľnícke družstvo Nový Ruskov. Bola to forma akou sa vedenie chcelo vyhnúť krokom vyplývajúcich z transformácie družstva a zbaviť starých záväzkov. Avšak tento krok iba dočasne predĺžil existenciu družstva, ktoré v takejto forme vydržalo necelých 10 rokov. V závere fungovania hnutelný majetok družstva prepadol v dôsledku špekulácií a nehnuteľný bol odpredaný správcom konkurznej podstaty. Okrem ojedinelého prípadu nik nedostal z družstva žiadny majetkový podiel.

V 90-rokoch bolo vydaných do náhradného užívania vyše 400 ha pôdy vlastníkom pôdy, nakoľko pre rozdrobenosť nebolo

možné vydať pôvodné pozemky. Avšak v súčasnosti hospodária na týchto pozemkoch väčšinou právnické osoby resp. veľkofarmári a hospodárenie drobnopestovateľmi takmer zaniká.

Predsedovia družstva od jeho vzniku - Juraj Mihalčín, Michal Serbin, Michal Leškanič, Michal Štefanko, Michal Borovský, Norbert Oros, Milan Repovský, Juraj Ivančo, Karol Pufler, Štefan Ďurka, Ján Demko, Michal Hatrák, Vladimír Dvorový, Štefan Ďurka. Podielnícke roľnícke družstvo fungovalo do roku 2004, kedy zaniklo bez právneho nástupníctva. V areáli bývalého družstva hospodári firma Agroprodukt s.r.o., ktoré obhospodaruje v katastrach obce cca 190 ha, na zvyšujúcej pôde hospodária súkromne hospodáriaci roľníci ako aj ostatné právnické subjekty.

Od založenia družstva pomer obyvateľov obce pracujúcich v poľnohospodárstve postupne klesal. V súčasnosti v tomto odvetví pracuje minimálny počet obyvateľov obce.

Posledný kôň

Súkromný vzťah

Pri založení družstva starký sústredil do družstevnej maštale kobyľu so žriebäťom. Aj keď starký bol pomerne slabý nezabudol na sa prísť pozrieť. Skoro pravidelne navštevoval koniareň a z domu donášal konikom obrok – dačo pod zub. Trvalo to pomerne dlho. Aký to bol vzťah a starostlivosť? Podumajme. Ved' len cesta na družstvo starkému trvala viac ako hodinu! Nezabudol sa s nimi pomazať, očesať a poláskať. Návštevy koní trvali až pokiaľ ich nepredali Talianom. Ved' kone už neboli potrebné!!! „Máme traktory a kone nám špinia ulice“...to bolo vyjadrenie jedného okresného funkcionára.

Družstevný vzťah

Na oboranie záhrad a záhumienok si naši družstevníci každé ráno brali z maštale koníka. V obci išiel z rúk do rúk, ved' každý potreboval dačo potiahnuť. No zabudli ho nakrmiť. Hladný, neobriadený, neučesaný – jednoducho úbohý koník. Večer, ho posledný gazda vyviedol na valal, nasmeroval na družstvo a motykou ho poriadne povzbudil aby došiel až do

družstevnej maštale. Ľudia ho nenakrmili a nenapojili svedčilo, že pil vodu aj z mláčky (i keď vieme, že kone ju chcú len čerstvú a čistú) a spásal suchú a zaprášenú trávku z jarku vedľa cesty. Koník chradol- ochorel a museli ho zlikvidovať.

Obecný úrad

V Malom Ruskove medzi predvojnových starostov patrili Andrej Popreňak, Ján Jurko, v povojnových časoch Ján Mantič.

Vo Veľkom Ruskove medzi predvojnových starostov patrili:

Ján Ferjo (starý birov- ktorý bol starostom dlhý čas ešte od čias Rakúsko-Uhorska), Ján Borovský, Ján Čižmár, Juraj Harmadi, Michal Janoščík.

Za I. republiky obec Veľký Ruskov nemala svoju vlastnú úradovňu. Úradovalo sa u starostu alebo zasadania sa konali v pohostinstve u Engla. Po druhej svetovej vojne ako obecný dom slúžil dom bývalých židovských vlastníkov Englových.

Obec však vlastnila stavby a to bol obecný dom, kde býval obecný strážnik ako aj kováč Withenberg. Mala aj spoluvlastnícky podiel na obvodnom notárskom dome v Trebišove.

Bubnaše –obecný hlásnik

Nariadenia a oznamy obecného úradu i neskôr MNV boli ohlasované bubeníkmi (bubnaš). Medzi starých bubeníkov patrila otec Anny Semanovej, ktorej ostala prezývka(bubnaška), ďalej bubeníkmi boli aj Puki, Čonka, a posledný Andrej Serbinčík.

V Malom Ruskove vo vojnových časoch a v povojnových časoch bol bubeníkom Ján Vojtko(cimbala)

V roku 1958 (?) bol vo Veľkom Ruskove zavedený obecný rozhlas s 400 W ústredňou. Prvý magnetofón SONET v obci bol zabudovaný v tejto ústredni.

V tej dobe v obci bol vybudovaný aj rozhlas po drôte, po jeho zrušení začiatkom 90-tých rokov, je naďalej prevádzkovaný ako dedinský rozhlas. Do každej domácnosti sú prenášané bohoslužby z miestneho gr. kat. chrámu, oznamy obecného úradu a programy slovenských a zahraničných rozhlasových staníc.

MNV

Miestny národný výbor v obci bol ustanovený dňa 29.decembra 1944.

Prvým predsedom MNV vo Veľkom Ruskove bol zvolený Ján Borovský – Župnák.

V rokoch 1958 – 1964 predsedom MNV bol **Juraj Harmadi**, Ján Jurko – tajomník, Michal Štefanko, Zuzana Korpášová a Ján Ferjo boli členovia rady

Zasadanie rady MNV v roku 1958 sa nieslo v tomto programe:

- *Dodávkové povinnosti záhumienkarov a samostatných roľníkov, agitačné dvojice*
- *Sústredovanie dobytky a ošípaných*
- *Oslavy 1.mája*
- *oslavy SNP*
- *ukončenie socializácie dediny*
- *otázka občanov cigánskeho pôvodu*
- *výkup obilia, silážovanie, investičná výstavba plnenie dodávok mlieka vajec a mäsa*
- *politicko – organizačné zabezpečenie diskusie k IV. Celoštát. Zjazdu JRD*

V novembri 1958 rada MNV v obci navrhla aby sa zamerali na tieto úlohy: vybudovanie novej národnej školy, vybudovanie obchodného domu, zriadenie pekárne, postavenie kravína a stajne pre kone, výstavbu budovy MNV, zregulovanie obecného potoka.

Na zasadaní rady MNV v roku 1959 pribudlo aj riešenie boja proti škodcom a to proti pásavke zemiakovej a spríadačovi americkému. V apríli 1959 bola vytvorená komisia na ničenie mandelinky zemiakovej.

Na zasadaní rady MNV v septembri 1959 bol kritizovaný súkromný roľník Juraj Leščišin, že namlátil 20 q obilia a odovzdal len 1200 kg. Jozef Porhinčák namlátil 600 kg a neodovzdal nič.

Rozpočet obce v roku 1959 predstavoval v príjmoch sumu 113106 sk a vo výdavkoch 96.503 Kčs.

V roku 1960 bolo zvolené nové plénum MNV . Na zasadaní pléna MNV bola zvolená Rada na čele s Jurajom Harmadiom ako predsedom a Bartolomejom Zemanom ako tajomníkom MNV

Koncom augusta boli voľby do výboru žien, ktorého predsedníčkou sa stala Júlia Fudalová.

V máji 1962 bola hodnotená akcia Z . Na výstavbu chodníkov bolo použité 400 m³ lomového kameňa, 170 m³ štrku a 42 q cementu. V polovici júla bolo vystavaných 650 bežných metrov z plánovaných 1160 m.

K 30.aprílu bolo vo Veľkom Ruskove prevedené sčítanie stromov. Jablone bolo 409, hrušky 155, marhule 131, slivky bystrické 509, čerešne 83.

Uznesením č. 9/64 zo dňa 5. marca 1964 obec Veľký a Malý Ruskov boli dňa 14.júna 1964 zlúčené . V tejto dobe obec Veľký Ruskov mal 584 obyvateľov a Malý Ruskov 217 obyvateľov.

Roky 1964 – 1971

predseda MNV v Novom Ruskove Ing. Teodor Leškanič

Dňa 14. júna 1964 bol zvolený za predsedu MNV v Novom Ruskove Ing. Teodor Leškanič, tajomník bol Ján Fabián.

Pokračovalo sa vo výstavbe chodníkov, ohrady cintorína, novej školy, miestneho rozhlasu, adaptácia budovy Jednoty.

Na rade MNV v marci 1966 predseda Leškanič oznámil, že obec sa prihlásila do súťaže o najkrajšiu obec a preto treba urobiť nasledovné:

- *urobiť priepusty vody cez obec*
- *Opraviť mostíky v obci*
- *Staré domy zbúrať*
- *Objednať okrasné kry a stromy v hodnote asi 600 Kčs*
- *Dokončiť chodníky*
- *Vystavať WC a vodovod pre školu a MNV*
- *Zakúpiť bránky na futbalové ihrisko*
- *Zasypať potok v obci*

Na túto akciu treba vypožičať zo štátnej sporiteľne sumu 80.000 Kčs a ročne splácať 15,850 Kčs.

V ďalších rokoch sa pokračovalo v zveľad'ovaní a skrásľovaní obce, obecna kronika uvádza:

a) Výstavba kultúrneho domu bola ukončená –

hrubá stavba t.j. obvodové murivo, strešná konštrukcia a krytina. Celkom bolo prestavané 290.000 Kčs. Občania odpracovali 4050 brigádnických hodín. Celková hodnota bola 350 000 Kčs.

b) Výstavba bytu riaditeľa školy – bolo prestavané 140000 Kčs. Občania odpracovali 3250 brig. hodín. Celková hodnota diela bola 188000 Kčs.

c) Obecna studňa s pitnou vodou. Bola prevedená generálna oprava starej studne. Terajšia hĺbka je 10 m. Náklady na opravu činili asi 20000 Kčs. Občania odpracovali asi 900 brigád. hodín. Celková hodnota diela činila 30000 Kčs.

d) Oplotenie parku. Bolo prestavané celkom 60.500 Kčs. Občania odpracovali 2500 brig. hodín, hodnota diela činila 97000 Kčs.

e) Kanalizácia časti obce. Náklady na túto stavbu predstavovali čiastku 33900 Kčs. Bezodplatne bolo odpracovaných 2500 hodín. Celková hodnota stavby je 364 000 Kčs.

f) Výstavba asi 400 metrov chodníka. Prestavané asi 122000 Kčs. Celková hodnota stavby 140000 Kčs. Na túto akciu občania prispeli 18000 Kčs.

h) Výstavba ciest. Nová cesta bola vybudovaná v dĺžke 360 m. Občania

odpracovali 800 hodín, finančný náklad 172800 Kčs. Celková hodnota je 182800 Kčs.

i) výsadba stromkov. Boli vysadené na hlavnej ulici v počte 257 kusov. Finančné náklady 4.626 Kčs, 1285 brigádnických hodín, hodnota diela 28.800,- sk

j) sklad a garáže CO. Postavené sú obvodové mury. Finančný náklad 20000 Kčs. Odpracovaných 150 hodín brigádnických, hodnota diela spolu 22000 Kčs.

Rekonštrukcia verejného osvetlenia bola tiež uskutočnená. Previedli ju pracovníci Energetických rozvodových závodov Sečovce. Bolo zakúpených 44 výbojkových svietidiel. Finančné náklady 54600 Kčs. Montáž bola prevedená brigádnicke.

l.) Športový areál. Bola postavená tribúna a atletická dráha. Finančné náklady 15000 Kčs. Občania odpracovali 850 hodín. Hodnota diela 25000 Kčs.

m) Dokončenie kúpaliska. Finančné náklady 10.000 Kčs. Občania odpracovali 460 brigádnických hodín. Celková hodnota 15600 Kčs. Pracovalo sa na asfaltovaní dna a bočných stien a na výstavbe zábradlia.

V Slove Zemplína dňa 17.júla 1970 pod názvom Premenili obec na nepoznanie“ vyšiel článok:

„Minulý týždeň bolo v Novom Ruskove slávnostné verejné zasadanie MNV, na ktorom vyhodnotili socialistickú súťaž, ktorá bola zameraná na zveľaďovanie a skrášľovanie dediny a v ktorej sa obec Nový Ruskov v rámci Slovenska umiestnila na prvom mieste a získala tak 100.000 Kčs finančnú odmenu vlády Slovenskej socialistickej republiky. História Nového Ruskova hovorí, že táto obec pred niekoľkými desaťročiami takmer do základov vyhorela. Následky katastrofy pociťovali obyvatelia až doteraz. Pozdĺž celej cesty sa totiž hadovito tiahla hlboká priekopa, ktorá vznikla vtedy, keď praotcovia dnešných obyvateľov Ruskova brali hlinu ako základnú surovinu na výstavbu svojich

domov. Dnes je už táto dedina na nepoznanie. Dielo v hodnote 494,033 Kčs, ktoré vytvorili novoruskovčania premenilo obec od základov. Na mieste niekdajšej priekopy je dnes park s mladou zeleňou a okrasnými kríkmi, potoky vedľa cesty vydláždené, dedinu osvetľuje neónové osvetlenie a záhradky na priedomí sú plné kvetov. Za túto premenu získala obec prvenstvo a finančnú odmenu, ktorú im na slávnostnom zasadaní odovzdal podpredseda Okresného národného výboru a predseda plánovacej komisie ONV v Trebišove súd. Juraj Olenočin. Okrem uznania, ktoré udelila rada ONV v Trebišove predsedovi MNV Ing. Teodorovi Leškaničovi a tajomníkovi MNV súd. Jánovi Fabianovi, udelil minister vnútra SSR predsedovi novoruskovského nár. výboru 100000 Kčs ako zvláštnu odmenu za obetavú prácu pri zveľaďovaní obce. Predseda vlády Dr. P. Colotka poslal občanom

Nového Ruskova ďakovný list, v ktorom oceňuje ich prácu pri vytváraní životného a pracovného prostredia vo vlastnej obci.

Slovo má predseda MNV s. Ing. T. Leškanič.

Okolo 18 hodiny zasadá delegácia ONV v Trebišove, ktorú vedie podpredseda ONV súdr. Juraj Olenočin spolu s miestnymi funkcionármi za predsednícky stôl v novom kultúrnom dome.

Priestory tohto kultúrneho stánku, ktoré spolu s poschodím a aj svojim vzhľadom pripomínajú tak akosi štátne divadlo.. Zmestí sa takmer poltisicka návštevníkov. Pred mikrofón predstupuje riaditeľ miestnej ZDŠ súdr. Štefán Novák, aby privítal vzácných hostí a otvoril slávnostné zasadnutie. Potom sa ujíma predseda MNV Ing. T. Leškanič, ktorý okrem iného povedal:

Pri vytváraní životného a pracovného prostredia v našej obci obzvlášť oceňujeme snahu a pracovnú iniciatívu miestnej organizácie Zväzu žien, ktorej členky sa v zvláštnej miere podieľali na skrášľovaní obce. Pri tomto ohodnotení nechcem neobísť ani pracovnú iniciatívu našej mládeže a žiakov miestnej ZDŠ, ktorí sa taktiež pričínili rozhodujúcim dielom na zveľaďovaní obce, hlavne pri výsadbe zelene, okrasných krikov, stromkov, ich udržiavaní a pod.

Úsporné opatrenia vlády – hovorí súdr. Leškanič, nám boli jasné a preto občania našej dediny, nám funkcionárom MNV, všestranne vychádzali v ústrety aby sme urobili všetky akcie na zveľaďovaní dediny čo najlacnejšie. Z uvedeného dôvodu sme robili stavby a rôzne akcie

svojpomocne a odborné práce cez miestnu prevádzkareň. Takýto spôsob sme volili hlavne preto, aby sme neodbúrali odborníkov zo stavebných organizácii a tak nenarušovali výstavbu plánovaných stavieb štátom, ktoré sú dôležité pre ďalší rozvoj nášho okresu i našej socialistickej vlasti“ Strana a vláda našej republiky umožnila nám vybrať aj pôžička na ukončenie rôznych stavebných akcií v našej obci. Túto možnosť sme využili a vybrali štyri pôžičky v hodnote 980000 Kčs. Z nich sme už tri vrátili a štvrtú vrátíme do konca roka 1973. Okrem toho stále budujeme a skrášľujeme svoju rodnú obec. Naše budovateľke heslo, s ktorým pri skrášľovaní našej dediny žijeme“ Tvorivá práca ľudu – vzorná obec“ je neklamným dôkazom, že táto iniciatíva nás neopustí ani v budúcich rokoch.

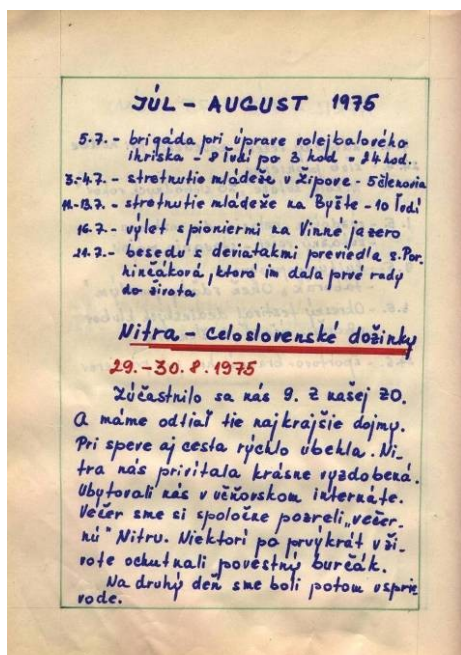
Hviezdoslav vo svojej básni k mládeži, na ktorej v budúcnosti záleží, ako obec bude vyzerať, ako bude vedieť chrániť vytvorené dielo svojich otcov. „ k ľudu sa maj mládež moja viň sa k nemu, pristaň každej vo potrebe, aby bolo lepšie jemu, aby bolo lepšie tebe.“

Týmito slovami básnika Hviezdoslava klope predseda MNV novoruskoovského MNV na srdcia všetkej mládeže, na srdcia i dospelým vytvárali dielo rúk obyvateľov obce chránili a zveľad'ovali naďalej i v budúcnosti.

Sálou zaznieva súhlasný a búrlivý potlesk, ktorý tak potvrdzuje, že terajšia snaha by nemala vyjsť nikdy nazmar.

Potom už zaznievajú rezké čardáše súboru Stavbár z Košíc.“

- - -

Z dochovanej kroniky SZM sa dozvedáme, že dňa 28.7.1970 sa konala ustanovujúca členská schôdza základnej organizácie socialistického zväzu mládeže v Novom Ruskove za prítomnosti 41 mladých ľudí. Okrem politickej funkcie základná organizácia SZM v obci zastrešovala a kultúrne a športové aktivity jej členov, organizovali sa brigády, jarné upratovania, kvízy, patronát nad pionierskou organizáciou v obci.

V roku 1970 sa uskutočnilo sčítanie obyvateľstva. V obci žilo spolu 706 obyvateľov.

V dňoch 26 a 27.novembra 1971 sa uskutočnili na celom území nášho štátu všeobecné voľby do zastupiteľských orgánov všetkých stupňov.

Po voľbach v roku 1971 na prvom zasadaní pléna MNV bola zvolená rada MNV s predsedom **Jozefom Šoltésom** a Jánom Fabianom ako tajomníkom.

Na zasadaniach rady MNV sa zhodnotili aj dokončované dedinské akcie a to učiteľský byt, sklad CO a požiarna zbrojnica. Pozornosť sa venovala aj činnosti SZM a Zväzu žien.

V roku 1974 rada zhodnocovala prácu Zboru pre občianske záležitosti, ktorý mal byť etablovaný. Na rade MNV prerokovávali žiadosť občanov o výstavbu cesty a chodníka na Novú ulicu.

V roku 1976 sa uskutočnili nové voľby do zastupiteľských orgánov, Prvé zasadnutie sa konalo 11.novembra 1976 za účasti

všetkých 19 poslancov. Na zasadnutí bola zvolená nová rada MNV a predsedom sa stal **Milan Ferjo**.

V roku 1977 bolo rozhodnuté že sa vydláždia všetky priekopy v obci.

Zriadenie jaslí v učiteľskom byte nevyšlo. Rekonštruovala sa budova zrušenej školy, kde sa presunula materská škôlka. Dňa 5.decembra 1982 vznikol zbor pre občianske záležitosti.

r. 1986 - 1998
predseda MNV, starosta obce
Michal Vichrest (KSČ, VPN, HZDS)

Na novej ulici výstavba nových rodinných domov dostala tempo, postupne sa obstavala aj južná časť pozemkov na novej ulici, dovtedy slúžiaca ako malé ihrisko- resp. lúka.

Koncom 80- rokoch sa pripravovali odvážne plány na zmenu obce na strediskovú obec. V zmysle zámerov sa mali obstať všetky pozemky na starej ulici, pre tento účel sa začali vyvlastňovať pozemky občanov na starej ulici. V ďalšej etape

rozvoja obce sa počítalo, že výstavba bude pokračovať po humnách. Po zmene spoločenského zriadenia vlastníctvo bolo uvedené do pôvodného stavu.

Na prelome 80-90 rokov sa rozšírila cesta cez obec čím utrpela verejná zeleň v obci, prekryli sa priekopy. Žiadaný obchvat obce sa nerealizoval. V roku 1996 však obecné zastupiteľstvo súhlasilo

s obchvatom obce z južnej strany chotára.

Vybudovalo sa tenisové ihrisko za obecným úradom. Na starej ulici sa uložili nové asfaltové koberce. Zaviedol sa vývoz komunálneho odpadu, asanovali sa divoké skládky. Vyťažili sa topole v blízkosti úradu. Bola zabezpečená rekonštrukcia obecného rozhlasu, verejného osvetlenia, autobusových čakární.

Prvé slobodné voľby 8.-9- júna 1990

Pre voľby do snemovne národov:
V okrsku č. 1 bolo zapísaných voličov 363 z ktorých sa zúčastnilo volieb 352 voličov, ktorí odovzdali 347 platných hlasov a to pre tieto strany.

<i>Strana Slobody</i>	-	4	<i>KDH</i>	-	72
<i>Demokratická strana</i>	-	18	<i>Strana zelených</i>	-	1
<i>VPN</i>		-174	<i>Hnutie československého porozumenia</i>	-	1
<i>KSČ</i>		-38	<i>Sociálna demokracia</i>	-	1
<i>Spojenectvo poľnohospodárstva a vidieka</i>	-	25			
<i>SNS</i>	-	13			

V okrsku č. 2 bolo zapísaných voličov 95 z ktorých sa zúčastnilo volieb 94 voličov, ktorí odovzdali 93 platných hlasov a to pre tieto strany.

<i>Strana Slobody</i>	-	1	<i>Sociálna demokracia</i>	-	1
<i>Demokratická strana</i>	-	2			
<i>VPN</i>		-48			
<i>KSČ</i>		-1			
<i>Spojenectvo poľnohosp.a a vidieka</i>	-	11			
<i>KDH</i>	-	29			
<i>Strana zelených</i>	-	1			
<i>Hnutie československého porozumenia</i>	-	1			

Pre voľby do snemovne ľudu:
V okrsku č. 1 bolo zapísaných voličov 363 z ktorých sa zúčastnilo volieb 352 voličov, ktorí odovzdali 347 platných hlasov a to pre tieto strany.

<i>Strana Slobody</i>	-	4	<i>KSČ</i>	-38
<i>Demokratická strana</i>	-	18	<i>Spojenectvo poľnohospodárstva a vidieka</i>	-
<i>VPN</i>		-174		25

<i>SNS</i>	-	13	<i>Hnutie</i>	<i>československého</i>
<i>KDH</i>	-	72	<i>porozumenia</i>	- 1
<i>Strana zelených</i>	-	1	<i>Sociálna demokracia</i>	- 1

V okrsku č. 2 bolo zapísaných voličov 95 z ktorých sa zúčastnilo volieb 94 voličov, ktorí odovzdali 93 platných hlasov a to pre tieto strany.

<i>Strana Slobody</i>	-	4	<i>Sociálna demokracia</i>	- 1
<i>Demokratická strana</i>	-	8		
<i>VPN</i>		-24		
<i>KSČ</i>		-2		
<i>Spojenectvo poľnohosp. a vidieka</i>		-12		
<i>KDH</i>	-	42		

V tom istom čase sa konali voľby do **obecného zastupiteľstva.**

Zvolených bolo 11 poslancov:

<i>Sabo Michal</i>	- zástupca starostu	<i>Jurko</i>	<i>Ján</i>
<i>Cap</i>	<i>František</i>	<i>Zajac</i>	<i>Dušan</i>
<i>Jurko</i>	<i>Michal</i>	<i>Harmadi</i>	<i>Marian</i>
<i>Ferjo</i>	<i>Michal</i>	<i>Serbinova</i>	<i>Zdena</i>
<i>Gašpar</i>	<i>Štefan</i>	<i>Leškanič Emil</i>	
<i>Serbinová</i>	<i>Anna</i>		

V Malom Ruskove sa rekonštruovala budova starej školy pretože prvé slobodné voľby sa konali v nedôstojných priestoroch Jednoty SD.

Starosta užitočne zapojil do verejnoprospešných prác aj nezamestnaných – absolventov škôl.

V roku 1993 sa rekonštruoval kultúrny dom, realizovala sa plynofikácia obce vo Veľkom a následne aj v Malom Ruskove, postavil sa dom smútku, ktorý bol vysvätený 18.6.1995, o tri roky na to bolo postavené oplotenie cintorína.

Vysporiadali sa reštitučné nároky medzi obcou a cirkvou, čo sa týka kultúrneho domu a pozemkov na „novej“ ulice.

Obec sa ujala obecného lesa v Zemplínskej Teplici vo výmere 119 ha.

V roku 1997 Odbor školstva chcel zrušiť materskú škôlku, obec však začala prispievať na réžiu školy.

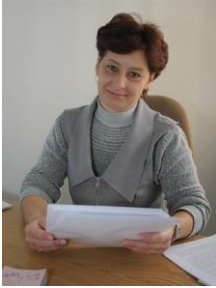
Zabezpečila sa výstavba vodovodu v obci.

V roku 1998 obecné zastupiteľstvo schválilo erb, vlajku a pečať obce.

V apríli 1998 obec vstúpila do Združenia južného Zemplína pre separovaný zber a v obci sa začal separovaný zber komunálneho odpadu.

r. 1999 - 2007
starostka obce Viera Chomová
(HZDS, nezávislý kandidát)

Starostka kládla dôraz na kultúrne aktivity v obci, viedla dievčenský ľudový umelecký súbor „Ruskovčanka“.

Za jej pôsobnosti sa rekonštruovala fasáda kultúrneho domu, obecného úradu, rekonštruovali sa pódia, prekryla sa strecha bývalej školskej budovy v Malom Ruskove do dnešnej podoby.

Odvodnila sa Lipová ulica, podporovala výsadbu zelene a jej zveľaďovanie.

Starostka a obecný úrad vyvinuli úsilie pri zavedení

separovaného zberu v obci. Od roku 1999 obec medzi prvými prešla na likvidáciu odpadu triedením, čiže separovaním. Obyvatelia tento druh likvidácie odpadu prijali, o čom svedčí

Posvätenie obecných symbolov pri príležitosti 785. výročia prvej písomnej zmienky

fakt, že 80% domácností odpad triedi

Prenajalo sa právo hospodárenia v obecnom lese. Vyťažili sa topole z obecného lesíka vysadené v 60-rokoch. Zrealizovalo

sa vybudovanie námestia v Malom Ruskove, prekrytie priekop vo Veľkom Ruskove.

V tomto volebnom období došlo k pomenovaniu ulíc v obci. Počas jej volebného obdobia sa realizovali výkupy pozemkov pozemkové úpravy, delimitovali a neskôr na to predali „vojenské“ objekty v Malom Ruskove, vysporiadavali sa vlastnícke vzťahy k časti verejných priestranstiev, pokračovalo sa v budovaní vodovodu, realizovala sa projektová dokumentácia na kanalizáciu v obci.

od r. 2007

starosta Ing. Ján Borovský(SMER)

Na začiatku funkčného obdobia kladie vysoký dôraz na realizáciu výstavby vodovodu a kanalizácie, podpora futbalu a výstavba futbalovej tribúny a aktivít spojených s futbalovým klubom, najmä usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemku pod futbalovým ihriskom. Realizovala sa aj rekonštrukcia strechy kultúrneho domu,

ako aj príprava projektov rekonštrukcie obecných budov a verejných priestranstiev. Taktiež došlo k vysporiadaniu vlastníckeho práva

k verejným priestranstvám medzi Košickým samosprávnym krajom a obcou .

Výrazná podpora je aj realizácii projektov pozemkových úprav.

„Kenderičné dni“ , konané pri príležitosti 790. výročia prvej písomnej zmienky.

Život v obci z rozprávania obyvateľov

Kultúrny a spoločenský život v obci v časoch našich starých mám bol bohatý.

Aj keď sa pracovalo ako sa hovorí od svitu do mrku, aj tak sa vždy našiel čas na trochu zábavy. Nebolo k tomu potrebné veľké chystanie, stačilo, aby sa stretlo zopár mladých a starších ľudí a zábava sa mohla začať.

Za prvej republiky sa odohrávali po dlhých zimných večeroch „pradky“.

V jednotlivých domoch sa stretávali ženy a dievčatá a priadli z

„kudzele“, pritom nešlo len o pracovné stretnutie. Vtedy si rozprávali plno úsmevných i strašidelných príbehov.

V našej obci sa mladí stretávali v krčme u Engla a neskôr v tzv. bujačovni (súčasnej požiarnej zbrojnici-bývalý kultúrny dom). Tancovalo a spievalo sa až do rána. Ale v nedeľu po zábave sa šlo do cerkvi. Ísť musel samozrejme každý. Zo spomienok našich pamätníkov, starších obyvateľov našej obce, sme

sa dozvedeli aj to, že pán farár nechcel „pomirovať“ tú dievčinu, ktorá mala krátku sukňu na kroji „a bulo jej vidno koľena“.

Vtedajší kroj pozostával z bohato skladanej sukne, lajbika, blúzky so širokými rukávmi a „fodratej biloty“. V nedeľu sa dievčatá prechádzali po obci, spievali a tancovali a ako sa hovorilo „išli na pávičky“, či pred „šminku tancovali karičku. „Nedeľa patrila „vinkom“ kedy dievčata vili „želené vinky“. Každú nedeľu (zrejme mimo pôstu)hrali hudáci.“

jar herlički, bo na jar
herlički   šumne
herkotaju,   ruskovské
dzivočki šumne špivac
znaju.

„Ruskovské dzivočki poce do
karički, zašpivajme sebe jak na

Ruskovské dzivočki budzme
jednej mišli, zašpivajme sebe na to
me tu prišli.“

Ešte za prvej republiky do
karičky „nestanula“ hociktorá
dievčina, bohaté nechceli
tancovať s chudobnými.

Zaujímavým zvykom boli
sobotky. Slávil sa od „Rusadľa“
do Jána. Mládenci a dievčatá sa
stretávali na kraji chotára.
Veľkoruskovskí a maloruskovskí
pri „sejkoč“. Tam kládli ohne

preskakovali ich a spievali. Ten zvyk sa skončil po tom kedy niekto uhorel.

Medzi ďalšie zvyky patrili tie svadobné. Svadby sa konali v pondelok, utorok a štvrtok. Svadba začínala od rána, kedy sa podával „frištik“ a potom obed. V Malom Ruskove sa svadby zúčastňovala celá dedina.

Po prisahahe v kostole sa mladucha s družičkami a ostatnou rodinou pobrala na obed do svojho domu, tak isto aj „mladý“ s družbami a ostatnou družinou do svojho. Po obede sa išlo pre mladuchu, ktorá ich už začepená ako na redovi, netrpezlivo čakala. Kto odtancoval redovi tanec, dal toľko peňazí, koľko mohol.

Na svadbu sa nenosili torty ani zákusky, ale korytko múky, kysnuté koláče a pod. Starší družba a starosta mal na sebe po dva uteráky, ostatní družbovia po jednom. Neskôr uteráky nahradili „pokrejtky“. Pri narodení dieťaťa nosila kmotra na krstiny „ bily kavej a koláč“. *„(jedna veľká dinerka biloho kaveju a košar rožkoch)“*.

Kultúrne a spoločenské aktivity

Obec sa vyznačovala aj bohatým kultúrnym životom.

Pôsobilo tu ochotnícke divadlo, nacvičovali sa kultúrne

Z divadelného predstavenia "PÁVA"
programy, konali zábavy a plesy.

Zväzácky umelecký súbor z Veľkého Ruskova

"Čaj o piatej"

Na fotografii jedna zo spoločenských akcií v starom kultúrnom dome – súčasná požiarňa zbrojnica na ul. Lipovej. Známa ako aj „bujáčoveň“,

v obci bol pán učiteľ Štefan Novák, fungoval tu Zväzácky folklórny súbor.

Cez fašiangy 1961 mládežníci prekvapili svojich spoluobčanov s divadelnou hrou „Vietor do tváre“, ktorú nacvičovali pod vedením riaditeľa školy Štefana Nováka.

Už vtedy boli zriadené ľudové knižnice.

Dušou kultúry

fungoval tu Zväzácky

Ochotnícky krúžok pri osvetovej besede Nový Ruskov pozostával z členov Slovenského zväzu mládeže . Okrem iného nacvičovali veselohru Jána Chalúpku Juvelín. Režisérom tejto hry bol riaditeľ školy Štefan Novák Okrem vystúpenia v svojej obci vystúpili aj v okolitých dedinách: Hriadkach, Hrani, Zbehňove a Kazimíri. Úroveň hereckých výkonov v podaní M. Štefanka, M. Cifraničovej a H. Capovej bola veľmi dobrá. Pri inscenácii pomáhali hlavne prof. Galgan, T. Serbinčík a M. Jurko.

Gubaše- vianoční koledníci. Tradícia, ktorá sa udržala doteraz.

Lampiónový sprievod v predvečer 1. mája

Dlhoročnou tradíciou je aj pálenie vatry v predvečer 9. mája (8.mája).

Každý rok pri príležitosti rôznych sviatkov vystupovali deti z materskej školy ale aj žiaci základných škôl s kultúrnym programom.

„A či v žime a či v lece ruskovčane na vylece“

S pravidelnosťou sa organizovali spoločné výlety za krásami Slovenska. Organizátormi boli najmä Jednota SD, ale aj iné spoločenské organizácie pôsobiace v obci.

Od roku 1999 sa obec mohla popýšiť dedinskou folklórnou skupinou Ruskovčanka pod vedením vtedajšej starostky Viery Chomovej. Folklórna skupina sa zúčastnila

viacerých kultúrnych podujatí a folklórnych slávností a získala aj niekoľko pekných ocenení. Natočila aj vlastné cédečko.

Folklórna skupina v roku 2006 zanikla.

Popri

„Ruskovčanke“ pod vedením Viery Chomovej pôsobila aj „Malá Ruskovčanka“.

Škola

Veľkoruskovská škola bola cirkevná a menila svoje miesta. Budovy školy boli postavené ešte pred rokom 1900(1906?). Učilo sa

maďarsky, až po prvej svetovej vojne po slovensky. S učiteľom Hreškom tu učila aj učiteľka Barna Etela.

V predvojnových a vojnových časoch ako učitelia vo Veľkom Ruskove pôsobili Hreško st., Hreško ml., ktorý aj kantoroval, po ňom prišiel Vasil'ko, ktorý tu kantoroval a učil až do roku 1939. Spolu s Hreškom a Vasil'kom pôsobila aj učiteľka Zubrická ako aj učiteľ Artim.

V Malom Ruskove bola Štátna ľudová škola zriadená

v roku 1929. Školopovinné deti, kým nebola škola v obci, chodili do školy do Veľkého Ruskova a do Plechotíc. V svojich začiatkoch sídlila

v prenajatých priestoroch vd. Adalbertovej Liskay. Škola mala v držbe 7200 štvorcových siah ornej pody, ktorú daroval istý Bodani r. 1840. Tieto pozemky škola prenajímala.

Významnou osobnosťou bola učiteľka Katarína Pavlovská, ktorá sa zasadila o výstavbu novej školskej budovy – súčasný kultúrny dom v Malom Ruskove.

Nová školská budova bola vysvätená dňa 11.10.1936 Viliamom Maliničom za účasti okresného náčelníka, školského inšpektora a iných hostí.

Takisto v Malom Ruskove výraznou učiteľskou osobnosťou bol učiteľ Šprinz.

Obec prispievala aj na újazdovú meštiansku školy v Trebišove.

V polovici augusta 1945 už žiaci opäť nastúpili do školy. Vojtecha Slávika zastupoval jeho brat Ján Slávik.

Pôsobili tu aj učitelia: Leky, Čurmová, Zuščin.

V septembri 1958 nastúpil do obce ako riaditeľ školy Štefan Novák.

V školskom roku 1961-62 bol

riaditeľom dvojtriednej školy Štefan Novák, učiteľkou bola Zuzana Korpášová. V tom to školskom roku dochádzalo do tejto školy 52 žiakov. Na konci školského roku prospeli všetci žiaci. Traja žiaci mali zo správania zníženú známku.

V roku 1963-64 došlo ku generálnej oprave školskej budovy. 1.septembra 1964 bola preložená učiteľka Korpášová do Sečoviec.

Na jej miesto z plechotickej ZDŠ bola preložená Jolana Hatráková.

Neskôr v rámci integrácie ako aj pre nízky počet žiakov tunajšia dvojtriedna škola prešla na jednotriednu školu. Dňa

1.9.1971 bola Jolana Hatráková opäť preložená na ZDŠ 1.až 5. ročník do Plechotic, avšak na starosti mala knižnicu až do odchodu riaditeľa Nováka do Nižného Žipova.

V škole bola výborne vybavená telocvičňa s rôznym športovým náradím.

Na májovej mimoriadnej schôdzi sa rokovalo o zrušení základnej deväťročnej školy a preradení žiakov do ZDŠ Trebišov na ulici SNP. Toto opatrenie sa malo

uskutočniť už od 1.septembra 1974. Rodičia súhlasili, ale žiadali aby Rada MNV prijala rozhodnutie, že učiteľský byt nebude odpredaný. Na základe uvedených skutočností riaditeľ školy Štefan Novák, odišiel do Nižného Žipova za riaditeľa školy.

V súčasnosti v obci základná škola nie je, bola zrušená v rámci integrácie okresu uznesením ONV č. 123/78. Posledná učiteľka a riaditeľka bola Anna Porhinčáková, ktorá ďalej zostala ako osvetová pracovníčka v miestnej knižnici.

Bývalá školská budova slúži ako materská škola. Učiteľský byt bol odpredaný bývalému inšpektorovi školstva Michalovi Frajtovi.

Materská škola

Materská škola „dedovka“ fungovala ešte za starých čias v starej budove za terajším miestnym pohostinstvom.

Školský rok 1948/49.

Prezident školy, riad a úmení gnosom
zo dňa 22. - decembra 1948, číslo 245.007/48 - 1/3 so
súhlasom Orenčákova finanční, nariadením prípi-
som zo dňa 30. novembra 1948, číslo 12.331/48-1/4
zriaduje Materskú školu s riadnym zariadením
v obci v Telkove Púškove s def. miestom učiteľky
mat. školy s náležitými školskými pomôckami.
Materská škola zriaduje sa s osobitnou
správou predovšetkým ako jednotlivo s platnosťou
od 1. decembra 1948.

P. S. O. nariadením J. Š. Schmotzerová
ako zriadením učiteľky na školu mat. školy.
J. Š. Schmotzerová, zj. učiteľka, prísť
na a. zriadenie so týžňom Materska, obk. Molbára
ako absolútku 3. roč. Školy. ref. zariadení školy
v Bratislave a absolútku pokiaľ. kvon pre zriadenie
učiteľky materských škôl v Košiciach.

Učiteľka nastúpila mest. 3. marca 1949.
Začiatok sa hneď riadne zriadenie. Bolo veľké
pažit a podivné, že svoje deti mohli prísť
do školy - nakoľko predtým tu škola nebola.
Škola bola zriadená v Telkove Púškove.
Školy - knoara bola počas zriadenia hoci
v obci.

Deti prišli do školy - prvé deti
prišli do školy v obci. Bolo ich 27 zariadených.

Dňa 8. januára 1949
zaslal školský inšpektorát
v Trebišove prípis
o zriadení materskej školy
v obci dňom 1. decembra
1948.

Prvá učiteľka bola Jolana Schmotzerová, 1.9.1951 na jej miesto nastúpila Oľga Lekiová. V 1957 na jej miesto nastúpila Viera

Orenčaková. V roku 1958 učiteľka Margita Nováková. V 1970 bola zriadená celodenná starostlivosť.

Učiteľky ktoré tu naďalej pôsobili boli Mária Nemcová, Helena Puškašová, ktoré zastupovali E. Bumberová, M.

Petrová. Dňa 19.júla 1974 svoje pôsobenie v Novom Ruskove ukončila Margita Nováková. Riaditeľkou sa stala Mária Nemcová až do roku 1990.

Od toho roku do roku 2001 bola riaditeľkou Helena

Puškášová. V roku 2001 konkurz na vymenovanie riaditeľky

vyhrala Annamária Berešová, ktorá pôsobila v tomto zariadení do roku 2005. V roku 2005 nastúpila na miesto riaditeľky Stela Onderová a zároveň novou učiteľkou sa stala Mgr. Anna Ferjová, ktorá pôsobila do roku 2008.

V septembri v školskom roku 2008/2009 na jej miesto nastúpila nová pani učiteľka Ľubomíra Čiljaková.

Materská škola rozvíja u detí schopnosti, vedomosti, zručnosti a zároveň umožňuje ich predprimárne vzdelávanie. V tomto školskom roku sa začali rozvíjať u detí hudobno – dramatické schopnosti a to v rámci krúžkovej činnosti pod vedením riaditeľky školy. Tento krúžok funguje v spolupráci s Centrom voľného času v Trebišove na jeho činnosti sa podieľajú aj ostatné deti z obce.

V roku 1983 sa Materská škola presťahovala do nových zrekonštruovaných priestorov, kde sídli až doteraz.

Existenciu Materskej školy v Malom Ruskove si pripomenieme aspoň touto fotografiou.

Významní rodáci

Štefan Roman (1921-1988)– ruskovský rodák, zakladateľ Svetového kongresu Slovákov.

V jednej z týchto vyst'ahovaleckých vln bol aj Štefan B. Roman, ktorý sa narodil vo Veľkom Ruskove 17. apríla 1921 rodičom Jurajovi a Helene, rod. Kosturovej. .

Okrem domácej výchovy stihol však skončiť len základnú školu.

Štúdium na poľnohospodárskej škole prerušil.

V roku 1937 so svojim bratom Jurajom odišiel do Kanady. Pracoval na farme v Port Perry, neskôr ako robotník v automobilke General Motors. V čase 2. svetovej vojny bol aj vojakom kanadskej armády.

Od roku 1945 začal podnikat' s Concord Mining Syndicate v banskom priemysle. V ďalšom období spoločnosť Denison Mines Ltd. vlastnila pri jazere Elliot najväčšie uránové bane na svete. Štefan Roman vybudoval aj ďalšie priemyselné a finančné spoločnosti.

Uprostred otec a sestra Štefana Romana

Dňa 13. septembra 1966 navštívil rodnú dedinu. Navštívil tu dvoch bratov, sestru a ďalších príbuzných. Bol aj na miestnom cintoríne, kde sa poklonil pamiatke sestrinho syna

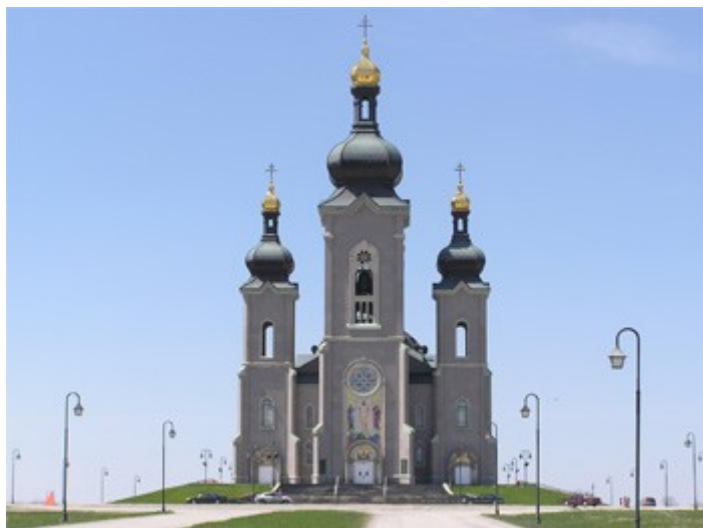
Jána Romana, ktorý padol v druhej svetovej vojne.

Počas svojho päťdňového pobytu navštívil Košice, Přerov, Brno, Bratislavu, Všade cestoval svojim lietadlom.

V roku 1984 predstavil svetu slovenskú otázku a založil v New Yorku Svetový kongres Slovákov. V roku 1968 sa významne pričínil o obnovenie slovenskej gréckokatolíckej cirkvi. Postavil dokonca v Unionville

katedrálu Premenenia Pána, ktorú v septembri 1984 posvätil pápež Ján Pavol II.

Štefan Roman patril medzi najvýznamnejšie osobnosti medzi zahraničnými Slovákami. Stačí len pripomenúť, že tomuto predsedovi Svetového kongresu Slovákov udelil pápež Ján XXIII. v roku 1963 Rad sv. Gregora Veľkého, pápež Pavol VI. ho vymenoval za laického delegáta na II. Vatikánsky koncil. Štefanovi Romanovi boli udelené tri čestné doktoráty – Univerzity sv. Františka Xaverského v Astagonish, University of Toronto a Laurentian University v Sutburry. V roku 1986 dostal Štefan Roman v Nemecku Európsku cenu Karola IV. Federálna vláda ocenila osobnosť Š. Romana najvyšším kanadským vyznamenaním Order of Canada.

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady udelilo v roku 1990 Štefanovi Romanovi Národnú cenu Slovenskej republiky in memoriam. Prezident Slovenskej republiky Michal Kováč ocenil aktivitu Štefana Romana v Svetovom kongrese Slovákov v roku 1995 najvyšším štátnym vyznamenaním Radom Bieleho dvojkríža I. stupňa in memoriam.

Tento veľkoruskovský rodák prežil v Kanade celé polstoročie. Stal sa priemyselným magnátom, ktorý v Kanade našiel slobodný priestor na podnikanie i v prospech zjednotenia zahraničných Slovákov. Stal sa najznámejšou slovenskou osobnosťou medzi zahraničnými Slovákami a zakladateľom Svetového kongresu Slovákov. Na jeho čele stal Štefan Roman až do smrti. Dňa 23. marca 1988 v Unionville Štefan B. Roman nečakane zomrel na srdcový infarkt.

Dňa 18. februára 1990 v Novom Ruskove sa konala pietna spomienka na tohto rodáka za účasti biskupa Mons. Jána Hirku ako samotného kardinála Francesca Colasuona.

Odhalenie pamätnej tabule na gréckokatolíckom chráme v Novom Ruskove, ktorú dalo vyhotoviť Vlastivedné múzeum v Trebišove a Matica slovenská, bolo iba skromným vyjadrením vďaky a uznania tomuto veľkoruskovskému rodákovi.

V júni 2008 obyvatelia obce pietnou spomienkou počas dňa obce za účasti osobnosti politického života si pripomenuli 20- výročie od smrti nášho rodáka.

Ján Jurko
(1919-1990)

Narodil sa 11.febrára 1919 v Malom Ruskove rodičom Michalovi a Anne Stoklasovej. Dňa 10.augusta prijal kňazskú vysviacku v Trebišove a o týždeň na to slúžil primičnú sv. omšu pod „holým nebom“ v Malom Ruskove. V roku 1950 odmietol prestup do pravoslávnej cirkvi, za čo bol prenasledovaný. Pracoval v rôznych civilných zamestnaniach a to až do roku 1969 znova nastúpil do pastorácie. Prispieval do časopisov Jednota Sv. Cyrila a Metoda a Slovo.

Jozef Dandár, tit. kanonik
(1923-1987)

Narodil sa 22. augusta 1923 vo Veľkom Ruskove rodičom Jánovi a Márie Borovskej. Kňazskú vysviacku prijal 6.júla 1947 a primičnú omšu slúžil vo Veľkom Ruskove dňa 13. júna 1947. V 50-tom roku bol internovaný a bolo mu určené vyhnanstvo v Sudetách, neskôr vystriedal viaceré civilné zamestnania a to až do roku 1968, kedy došlo k obnove činnosti gr.kat.cirkvi.

V roku 1975 preložil do slovenčiny Časoslov(liturgia kňazských hodín) a iné, ktoré však nevyšli tlačou. Bol publicista a člen redakčnej rady časopisov Slovo a Blahovistnik.

Za veľkú horlivosť v kňazskej službe a za obetavú prácu bol vymenovaný za titulárneho kanonika.

Ján Borovský (1906-1973)

Syn rodičov Jozefa a Anny r. Capovej sa narodil 23.10.1906 vo Veľkom Ruskove. Sviatosť kňazstva prijal v Užhorode. Na Zakarpatskej Rusi pôsobil takmer až do oslobodenia rodnej obce, kedy sa vrátil do Veľkého Ruskova. V roku 1950 dostal zákaz výkonu kňazského povolania.

Prof. Ing. Michal Leščišin, DrSc.

Narodil sa vo Veľkom Ruskove 24.5.1933. V roku 1958 promoval na Výrobno-ekonomickej fakulte VŠE v Bratislave.

V roku 1964 stal sa kandidátom ekonomických vied.

o dva roky na to bol habilitovaný na docenta.

V roku 1979 sa stal riadnym profesorom pre odbor Ekonomika a riadenie priemyslu .

V roku 1981 doktor ekonomických vied. Je autorom či spoluautorom vedeckých publikácií.

Prof., MUDr. Alexander Jurko, DrSc., lekár, kardiológ

Pochádza z Malého Ruskova, kde sa narodil 4. júna 1934. Absolvoval lekársku fakultu a venoval sa liečeniu chorôb detí. Prejavil sa ako dobrý odborník, vedecký pracovník i vysokoškolský pedagóg. Svojou odbornou prácou, prednáškami, tvorbou učebníc a vedeckých prác si získal medzinárodné uznanie. V roku 1988 mu udelili titul doktora vied a o dva roky profesúru.

V roku 1997 bol vedúcim Oddelenia detskej kardiológie na Pediatrickej klinike Martinskej fakultnej nemocnice. Založil Sekciu detskej kardiológie na Slovensku a od roku 1994 je predsedom Spolku lekárov v Martine.

Prof. Ing. Alexander Dandár, DrSc.

Narodil sa 11.11.1937 vo Veľkom Ruskove, po ukončení vysokoškolského štúdia pracoval ako chemik a prevádzkový technik až do doby, keď nastúpil do bratislavskej pobočky Výskumného ústavu cukrovarníckeho v Prahe.

Od roku 1964 spojil svoj život s bratislavskou technikou.

Prof. Dandár publikoval ako autor alebo spoluautor 11 monografií a iných knižných diel, 80 štúdií v odborných časopisoch a pod. Bolo mu pridelené aj 5 patentov resp. autorských osvedčení.

Dostalo sa mu veľa uznaní a plakiet. Patrí medzi výrazné osobnosti slovenského cukrovarníctva a potravinárstva.

doc. JUDr. Mária Bujňáková CSc.

dekanka Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach.

Naša rodáčka profesorka Bujňáková sa venuje výučbe finančného a daňového práva. Vo vedeckej činnosti sa v súčasnosti zaoberá problematikou daňového práva.

V rámci publikačnej činnosti publikovala vedecké práce v zahraničných publikáciách, v domácich recenzovaných a vedeckých časopisoch, učebniciach z finančného práva, odborných publikáciách pre právnickú verejnosť. Od 2. októbra 2007 je členkou Súdnej rady SR.

JUDr. Michal Leščišin

Narodil sa 19.10.1928 vo Veľkom Ruskove. Pôsobil ako veľvyslanec ČSSR v Ghane a v ďalších krajinách.

JUDr. Michal Serbin- generálna prokuratúra SR

Ján Serbin- architekt

Ing. Michal Bobřík – riaditeľ trebišovského cukrovaru

Futbal

„Čo sa týka ruskovského futbalu, je to podobné ako so slávou, raz si hore a raz dole“. Kožené čudo začali ruskovskí muži(detí) naháňať po druhej svetovej vojne. Prvú koženú loptu ušil miestny obuvník. Nebola takej kvality ako terajšie, ale bolo to čudo, ktoré zaujalo všetkých. Ved' na „STAV“, kde bolo ihrisko, prichádzalo všetko čo malo ruky-nohy a aj staršie babky a dedovia. Už prvé kožené čudo bude musieť poslúchať ešte neotesaných ale o to horlivejších mládencov. Z gazdovsky orientovaných chlapcov sa stávali skúsení bežci, uličkári a rýchlonohé krídla.

Futbalové zápasy sa konávali aj mimo okresu Trebišov. Napr. Sačurov, Seč. Polianka, Dvorianky, Zbehňov a pod. No doprava nebola najpríjemnejším článkom futbalu. Boli to konské povozy a neskoršie nebezpečné traktorové vlečky. Boli to časy rozmachu, rozkvetu, ale aj tragédie. Pri tomto športovom zápole sa nešťastne zranil a neskoršie skonil náš rodák – nádejný mladý učiteľ Juraj Kmeť. Krutý osud zasiahol najmä jeho rodičov, ktorých bol jediným synom.

V ruskovskom futbale boli aj roky keď „gul’atú“ naháňali

naše dievčatá teraz už dospelé ženy aj babky. Dodávame, že boli to snaživé futbalistky.

V sedemdesiatych rokoch v okresnej súťaži hrávali aj žiaci. Dnes už skoro päťdesiatnici. No a dospelí dlhú dobu

ťahali štyrku. Boli roky „hore- dole“ až zákonite došlo ku stagnácii v ruskovskom futbale, ale semienko futbalu zostalo. Oživilo ho terajší zanietenci - funkcionári i hráči. Za vzor terajším dávame našich pradedov a dedov, ale aj otcov. Ich podmienky finančné i materiálne s terajšími sa nedajú porovnať. No a ich tréningové možnosti vôbec. Cez týždeň práca na gazdovstve – za pluhom, kosou, pri mláťačke a v nedeľu naháňať guľaté čudo.

„27. august 1972 sa dobre zapísal do dejín našej SZM. Spolu s TJ družstevník Nový Ruskov sme usporiadali ženský futbalový zápas. V toto nedeľné popoludnie sa zišlo na ihrisko mnoho divákov.. Prišli sa pozrieť aj mamičky na dcéry- futbalistky. Zápas sa začal o 14:00 hrali sme proti ženskému futbalovému mužstvu z Nižného Žipova. Dievčatá nastúpili za potlesku fanúšikov. Po slávnostnom nastúpení im pionieri tunajšej ZDŠ odovzdali kytice kvetov.

*A zápas sa začal .
 Nehýbalo ani
 pekných akcií, ani
 veselých príhod.
 (keď sme zistili,
 že namiesto
 jednej brankárky
 máme tri). Zápas
 mal slušný
 priebeh. Skončil
 sa prehrou
 domáceho
 mužstva 0:1.
 Rozhodoval Ján
 Jakub z N.
 Žipova. Večer
 spríjemnila
 tanečná zábava.“*

Po takmer 20-ročnej prestávke v lete roku 2002 sa z iniciatívy pár zanietencov futbalu na čele s Milanom Porhinčákom, Jozefom Štefankom a RNDr. Vladimírom Švecom začalo tvoriť futbalové mužstvo dospelých. Spočiatku kader tvorilo až takmer 25 chlapcov z oboch častí Ruskova s minimálnymi futbalovými skúsenosťami. V samom začiatku sa mužstva ako tréner ujal hráč 1FC Košice Mgr. Martin Sabo, ktorý zaučal chlapcov do tajov futbalu. Súčasne s tvorbou futbalu sa za veľkej pomoci obecného úradu a starostky p. Viery Chomovej začalo s rekonštrukciou hracej plochy. Prípravné zápasy s mužstvami z okolitých obcí sa preto hrávali na ich ihrisku. V sezóne 2003/2004 sa mužstvo pod názvom obecný futbalový klub prihlásilo do okresnej súťaže III. A triedy kde pri účasti 10 mužstiev skončilo na 7. Mieste. Mužstvo trénoval Mgr. Martin Sabo. V sezóne 2004/2005 viedol a trénoval p. Ján

Barani z Plechotíc a mužstvo skončilo pri účasti 7 mužstiev na 5. mieste. V nasledujúcej sezóne 2005/2006 sa podarilo do mužstva získať hrajúceho trénera Zdenka Hartla a mužstvo postupne získavalo na sebavedomí a v súťaži skončilo na krásnom 3. mieste. V sezóne 2006/2007 opäť pod vedením Zdenka Hartla postupne pribudli do mužstva skúsenejší hráči, nenechalo sa nič na náhodu a išli sme za cieľom postúpiť do II. triedy, čo sa aj historicky podarilo keď s veľkým náskokom pred súpermi súťaž vyhralo.

Výbor OFK ako aj fanúšikovia veria, že aj vo vyššej súťaži sa mužstvu bude dariť.

Pod historicky postup do druhej triedy sa zaslúžili títo hráči: R. Porhinčák, D. Ščerba, L. Bujňák, B. Bujňák, E. Gašpar, Z. Hartl, M. Jaššo, M. Štefanko, J. Štefanko, Š. Puškáš, P. Jurko, P. Kolesár, P. Ferjo, P. Čižmár, G. Gašpár, M. Tokár, P. Wagnér, S. Kanaloš a I. Bálint.

Dobrovoľný hasičský zbor

Už samotné fotografie dokumentujú, že v obci fungoval

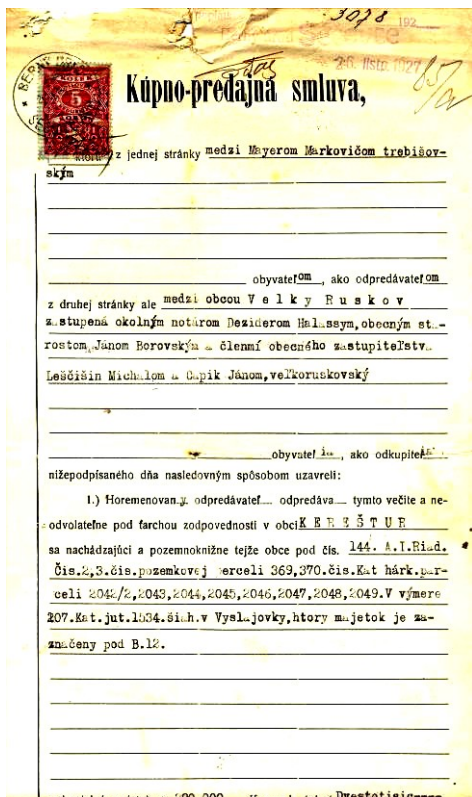
dobrovoľný hasičský zbor.

Dokonca obe obce mali svoje požiarne zbrojnice. Každá sa nachádzala v centre obce. Vo Veľkom Ruskove pri kováčskej dielni a neskôr na dnešnej Lipovej ulici a v Malom Ruskove v centre, vedľa rímskokatolíckeho kostola.

Maloruskovskí hasiči vyhrali v roku 1938 okresnú súťaž a putovný pohár.

Lesný majetok obce Nový Ruskov

Obec Nový Ruskov v roku 1927 kúpila les od Mayera Markoviča.

Obecným hájnikom bol Ján Čopňák z Keresztúra a po úraze (nedbalosťou si odstrelil časť pravej ruky) podal si žiadosť o prijatie do služby jeho syn, avšak obec prijala do služby Juraja Šivaka, s ktorým sa dohodli na platových podmienkach.

Po súdnych preťahoch obec Jána Čopňáka znova prijala do služby 15. septembra 1939.

Ťažba prebehla v roku 1943 a „čistenie lesa“ v 1946. Drevo dost' utrpelo

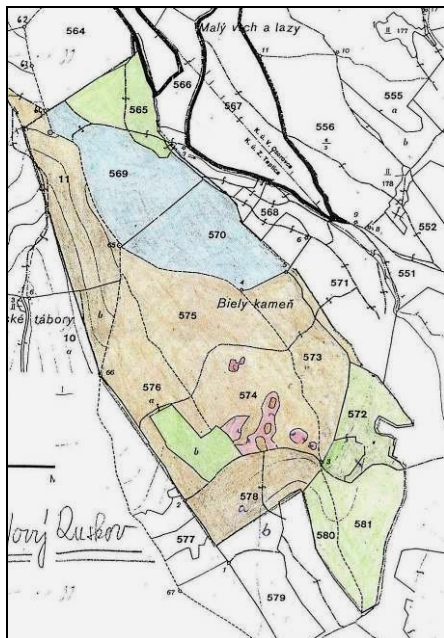
prechodom frontu, na čo sa v súčasnosti sťažujú gátre pre črepiny, ktoré drevo obsahuje.

Začiatkom januára 1949 prebrala les patriaci obci Veľký Ruskov dočasná okresná správna komisia na základe § 5 nariadenia SNR č. 26/45 pod štátnu správu.

Obec Nový Ruskov sa opäť ujala svojich práv k lesnému majetku v roku 1995 v celkovej výmere 117,55 ha. Jedná sa o ucelený lesný komplex, ktorý sa nachádza v katastrálnom území Zemplínska Teplica, pričom zaberá východnú časť Slánskeho pohoria. Do roku 1995 dotknuté lesné porasty boli

v užívaní Štátnych lesov. Protokolom boli vrátené späť do užívania pôvodnému vlastníkovi obci Nový Ruskov.

Drevinové zloženie je prevažne so zastúpením duba – až 90%, zvyšok tvoria dreviny buk okolo 8% a jednotlivito sa vyskytujúce dreviny tvoria cca 2%. Sú to väčšinou mladé porasty 50 – 100 ročné. Prevažujúca drevina je výmlatkového charakteru, nekvalitného vzrastu vyžaduje si to sústavné pestovateľské zásahy.

Pre toto desaťročie 2003 – 2012 je vyhotovený nový lesný hospodársky plán už pre samostatný lesný užívateľský celok Biely Kameň, ktorý po schválení je určujúcim meradlom pre obhospodarovanie lesného majetku.

V súčasnosti je lesným hospodárom obce Ing. Jozef Gábrik zo Sečoviec. Pred ním to bol Ing. Ján Krátky.

Z poľovnej stránky lesný majetok obce je zaradený do poľovného revíru Slánske vrchy a užívateľom revíru sú Lesy SR, lesný odštepný závod Sobrance.

Urbariát

Posledným predsedom urbariátu bol Andrej Serbinčík.

Spoločné pasienky boli zapísané vo vložke č. 43 pozemkovej knihy a zodpovedali im pozemky, ktoré nazývame „Stavy“ avšak už v roku 1936 došlo k rozdeleniu dotknutých pozemkov na drobné pozemky, ktoré boli zapísané na konkrétnych vlastníkov resp. spoluvlastníkov. Nie je známe prečo k tomu došlo.

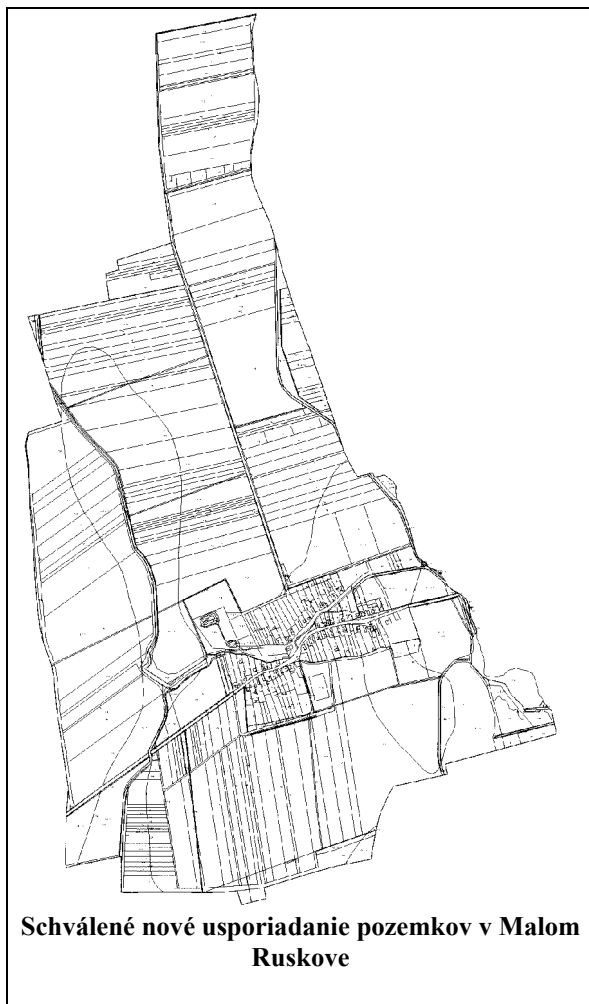
V spoluvlastníctve urbariátu bol aj obecný dom, bujačoveň ako aj konský „cinter“ či zvyšok záhrady. Urbariát či obec (?) vlastnili aj 3,7 ha obecnej lúky pre chov obecných býkov.

Urbariát prenajímal poľovné právo.

Podľa Michala Capika, urbárskym mal byť aj obecný les. K tomu nedošlo, lebo niektorí predstavitelia obce sledovali svoj osobný záujem.

Pozemkové úpravy

Naša obec sa ako medzi prvými v okrese zapojila do

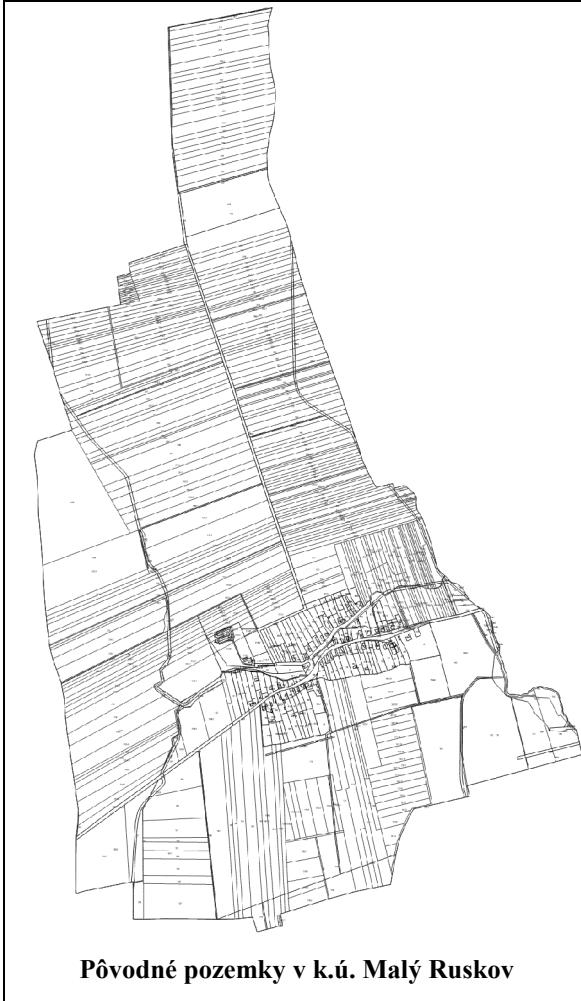

pozemkových úprav. Keďže pozostáva z dvoch katastrálnych území: k.ú. Malý Ruskov a k.ú. Veľký Ruskov, tak pre každé k.ú. územie sa vykonajú pozemkové úpravy zvlášť. Hlavným dôvodom pozemkových úprav je veľká rozdrobenosť. V extraviláne sa nachádza cez 1900 parciel a v každej parcele je aj 20 podielových

spoluvlastníkov.

Celý projekt je financovaný európskym spoločenstvom. Teda nielen samotná projektová dokumentácia, ale aj výstavba

spoločných zariadení a opatrení.
Geodetické práce v k.ú. Malý Ruskov vykonala
Geodézia Trebišov s.r.o., vo Veľkom Ruskove na projekte

intenzívne
pracuje LUPO-
GEO s.r.o.
Trebišov.

V rámci
pozemkových
úprav sú
navrhnuté nové
cesty, remízky,
a háje. Rozšíri
sa ochranné
pásmo
pozostávajúce
zo zelene okolo
potoka
Drahňovec,
podmáčané
pôdy sa
zalesnia alebo
zatravnia.

Nielenže
vlastníci budú
mať v prírode
vyčlenený
konkrétny
pozemok
a budú ho mať

evidovaný na jednom liste vlastníctva, ale pozemkovými
úpravami sa obnoví a obohatí krajina o krajínovotvorné prvky a to
za výdatnej pomoci EÚ.

Okrem vlastníkov na tieto spoločné zariadenia obec poskytne všetky svoje pozemky.

Udalosti

Počas moderných dejín sa vyskytli prírodné udalosti, ktoré jedným predĺžili prázdniny, iným narobili starosti.

„Vo februári 1987 postihla Východoslovenskú nížinu snehová búrka, nafúkalo obrovské záveje niekde až do výšky plota, zavalilo cesty takže pondelok a utorok deti nechodili ani do školy. Záveje dosahovali výšku až 4 metrov pri tzv. "Konskom cinteri." Snehové búrky sa opakujú sporadicky.

V 80-rokoch problémom sa stala aj uhorková pleseň. Vtedy prostredníctvom Slovenského zväzu záhradkárov nastal „podnikateľský boom“. V obci bola dokonca výkupňa a takmer nebolo domácnosti, ktorá by komerčne nepestovala uhorky.

Viac starosti spôsobujú ľadovce, ktoré nás ako tak obchádzali. *„Dňa 23.júna 1938 popoludní zhučala nad chotárom búrka s ľadovcom a jednu časťku chotára zničila úplne. Ľadovec padal vo veľkosti vajca.“*³⁴ (údajne na sviatok Božieho tela (podľa Juliánskeho kalendára).

Paradoxne 25.júna 2007 ničivý ľadovec postihol časť chotára, krúpy sa nestihli roztopiť ani do druhého rána.

Smútočný sprievod obcou

V staršej histórii nerátajúc vojnové udalosti bolo aj niekoľko nedobrovoľných odchodov zo života spôsobené násilím či nešťastnou náhodou. V novodobej histórii si mladé životy vyžiadali najmä motocykle a i letecké nešťastie.

Internet

Od februára 2002 je v obci zriadená počítačová sieť. Tento

projekt finančne podporila a de facto aj naštartovala nadácia Ekopolis.

Z malej siete s niekoľkými účastníkmi sa vyvinula veľká rodina. Skoro

každá mladá domácnosť v obci ma zavedený internet. Miestnu sieť prevádzkuje združenie občanov.

V súčasnosti združenie má viac ako 300 členov. Časť členov je z obce Plechotice, Hriadky, Milhostov, Egreš, Tušice a aj Sečovce a ďalšie. Vo Veľkom Ruskove je metalická sieť, v ostatných častiach internet je šírený prostredníctvom rádiových vln.

Internetové združenie má aj vlastnú internetovú stránku www.ruskov.net.

Umenie

V obci pôsobí aj umelecký rezbár Jozef Porhinčák. Tejto svojej záľube sa venuje už vyše 35 rokov. Aj napriek vysokému veku mu elán pri práci s drevom.

a sochárske vystavené aj múzeu a patria k jej stálym exponátom.

a kameňom neubúda. Jeho maliarske práce boli vo Vlastivednom v Trebišove

Súkromnú galériu nájdete aj v jeho dome v Novom Ruskove č.54, kde je možné obdivovať jeho sakrálnu tvorbu, ako aj obrazy a plastiky s poľnohospodárskou tematikou. Jozef Porhinčák sa venoval aj literárnej činnosti (história, zbierka ľudových piesni a iné).

Pavol Tomko z Malého Ruskova už vyše šesť rokov sa venuje výrobe fujár a píšťal. Zúčastňuje sa rôznych folklórnych slávnosti, kde prezentuje nielen umelecké opracovanie svojich výrobkov ale aj ich nádherné zvukové kvality.

Umelecké kováčstvo v obci reprezentuje Vladimír Eperješi. Táto šesť metrová Eiffelová veža vzbudzuje pozornosť nielen domácich ale aj návštevníkov obce.

Záver

V prúde času sa mení aj naša obec. Pred nami sú mnohé výzvy: Dokončenie vodovodu a kanalizácie, rekonštrukcia verejných komunikácií, obnova a budovanie parkov a oddychových zón, športovísk, dokončenie pozemkových úprav. Nie sú to ciele, ale spôsoby ako urobiť toto miesto príjemným pre život našich obyvateľov. Veríme, že spoločným úsilím sa nám podarí postupne naplniť naše vízie.

Ruskovská hymna

**Tot ruskovský šíry chotár
u šted roviny.
Na nim stojí moj valalik,
valal premilý.**

**Ref.1: V nim me mamka zrodzila,
lásky k hrudze učila,
že ja Slovák od východu,
v šerco vščepila.**

**Choč ja prešol šíri kraji
a i calú žem,
druhý taký ľubý kucik
v švece nenajdzem.**

**Ref.1: V nim me mamka zrodzila,
lásky k hrudze učila,
že ja Slovák od východu,
to ma otčina.**

**Ref.2: V nim me mamka povila,
švet poznávac učila,
„choč ty pojdzeš v šveta kraji“
tu ci rodzina.**

120 *f*

1. Tot Rus - kov - ský ši - ry cho - tár u šted ro - vi - ny

120

Na nim sto - ji moj va - la - lík va - ľal pre - mi - lý

120

Vnim me mam - ka zro - dzi - la lás - ky k hru - dze u - či - la

120

že ja Slo - vák od vý - cho - du, to ma ot - či - na

Obsah

Poznámky:

1. Budinský – Krička, V.: Nové nálezy na Východnom Slovensku. In: AVANS, 1978, Nitra, 1979, s.53
2. Varsík, B.: Zo slovenského stredoveku, Bratislava 1972,s.127
3. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, diel II., SAV Bratislava 1977, s.335
4. Dejiny Trebišova, Východoslovenské vydavateľstvo, s. 74
5. Tamže, s. 93
6. Varsík, B., Zo slovenského stredoveku, c.d., s. 127
7. Štátny oblastný archív /ďalej ŠOBA/, Prešov, f. Drugeth. H. i.č. 52
8. Dejiny Trebišova, c.d. s. 94
9. Akalékok XX, 1914, s. 155
10. Uličný, F.: Dejiny osídlenie Zemplínskej župy, Zemplínska spoločnosť Michalovce, 2001, s. 590
11. Tamže, s. 307
12. Tamže, s. 307
13. Tamže, s. 307
14. Marsina, R., Kušík, M.: Urbáre ..., II., s. 7 a nas.
15. Tamže.
16. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, H., B. 23, i.č. 15
17. Dejiny Trebišova, c.d. s. 92
18. Uličný, F.: Dejiny osídlenia Zemplínskej župy, c.d. s. 590
19. Dejiny Trebišova, c.d., s. 172 – 173
20. Tamže.
21. Dejiny Trebišova, c.d. s. 172 – 173
22. Lukáč, A.: Hospodárske a sociálne pomery v dedinách trebišovského panstva od stavovských povstaní po sedliacke povstanie. In: Dejiny Trebišova, c.d., s. 191 – 192
23. Tamže, s. 191
24. Tamže, s. 191 – 192
25. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, H., B 23, i.č. 513
26. Sirácky, J. : Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí
27. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, H. A 94, i.č. 284
28. ŠOBA Prešov, f. Drugeth, 32, i. č. 522
29. Tamže.
30. Žadanský, J.: Duchovný odkaz výtvarnej tvorby J. Bokšaya, Gréckokatolícky kalendár 1994, s. 79 – 82
31. Tamže.
32. Čorba, A., Hrozná a strašné rozprávky o chorobe cholery ... Kronika 1836.
33. ŠOKA Trebišov, štatút obce Trebišov z 26.7. 1891.
34. Čerpané z: Brožúrky vydané pri príležitosti 785. výročia prvej písomnej zmienky, Kroniky obce Malý Ruskov, Kroniky gr. kat. cirkvi, Zápisník 1938-1946, Kroniky Jozefa Porhinčáka“, Kroniky Materskej školy a spomienok občanov, MUSES – Veľký a Malý Ruskov

Vydal : Obec Nový Ruskov pri príležitosti 790. výročia prvej písomnej zmienky o obci
Nový Ruskov, II. doplnené vydanie v roku 2008

Náklad : 400 výtlačkov

